

**ЦРВЕНИ КРСТ У СУБОТИЦИ
CRVENI KRST U SUBOTICI
A SZABADKAI VÖRÖSKERESZT**

1886 - 2006

PREDGOVOR

Obeležavajući ovaj značajan jubilej, ovom publikacijom želimo se odužiti i odati priznanje svima koji su tokom proteklih *sto dvadeset* godina, ispunjeni ljudskom plemenitošću, ostvarivali uzvišene ciljeve naše i međunarodne humanitarne organizacije.

Vreme koje je iza nas, kao i vreme u kome živimo ispunjeno je na žalost, brojnim i velikim nesrećama, stradanjima i patnjama ljudi, izazvanih uglavnom ratovima, i prirodnim nepogodama i socijalnim nepravdama.

Ova knjiga na svojim stranicama, beleži samo manji deo onoga što je naša organizacija Crvenog krsta učinila, pružajući rado i nesebično pomoć pojedincima, porodicama i stanovnicima nastradalih područja u zemlji i van njenih granica. Pomoć koja se davala, a koja se i danas izdašno pruža, nije ničim ograničena niti uslovljavana. Ona nije poznavala granice, niti deobe ljudi prema rasnoj, nacionalnoj, verskoj, političkoj ili bilo kojoj drugoj pripadnosti. Povod i motiv bio je i ostao unesrećeni čovek. U tome i jeste veličina i posebnost organizacije Crvenog krsta.

U proteklih *sto dvadeset* godina oblike organizovanja i sadržaje rada, Crveni krst je prilagođavao društvenim stanjima, uslovima i potrebama vremena. O tome nam govori i ovo izdanje, koja se oslanja na požutele stranice brojnih zapisa i dokumenata i sećanja naših poznatih i po radu cenjenih članova.

U prvim decenijama nakon osnivanja, Crveni krst je bio malobrojna dobrotvorna organizacija. Rezultati njegove aktivnosti iz tog vremena, i ako skromni, zaslužuju veliko priznanje i reči hvale. Ljudi dobre volje posejali su plemenito seme koje je urodilo bogatim plodovima. Putem raznih vidova materijalne pomoći i zdravstvenog prosvetavanja, članovi ove organizacije su svojim ličnim primerom, uticali na formiranje i razvijanje svesti o istinski ljudskim vrednostima, koje su trebale da krase čoveka u svakom kutku ove naše, po mnogo čemu, ugrožene planete.

Posledice dva svetska rata i velikog broja lokalnih ratova, ekonomska i kulturna zaostalost vekovima porobljenih i potlačenih naroda, česte prirodne nepogode i katastrofe, glad, masovna oboljenja i epidemije, ublažavani su i tada, i danas, pružanjem raznih vidova pomoći.

Zahvaljujući povoljnim društvenim uslovima u drugoj polovini dvadesetog veka, doživeli smo zavidan uspon i razvoj Crvenog krsta.

Proslavljajući ovaj jubilej, možemo samo poželeti da i mi i buduće generacije živimo i radimo u miru, imajući na umu uvek da čovek kao društveno biće može biti istinski srećan onoliko koliko i sam doprinosi sreći i blagostanju drugih ljudi.

Đeno Andreković
Monografija - 1986.
odlomci

Stevan Mačković, istoričar, viši arhivist
Gabor Lalija, viši arhivist

UMESTO UVODA

Pre dvadeset godina (1986.) kao doprinos obeležavanju stogodišnjice osnivanja Crvenog krsta u Subotici, pojavila se u izdanju NIO „Subotičke novine“, dvojezična publikacija - „Crveni krst u Subotici 1886-1986“. U njoj je veća grupa autora obradila nastanak te međunarodne humanitarne organizacije u Subotici i njeno delovanje u kasnijim periodima. Kolege koje su potpisale istorijski deo dale su radu značajan doprinos istražujući u fondovima Istorijskog arhiva i Gradske biblioteke. Sledeći njihove rezultate kao osnovu, kolegi Gaboru Laliji i meni, je sa jedne strane izuzetno olakšan zadatak u pronalaženju odgovarajuće građe i njenom tumačenju, a sa druge istovremeno i otežan, pošto je većina dostupnih izvora već bila obrađena.

Sama pređašnja Monografija o stogodišnjici Crvenog krsta je dragocena literatura o temi koju obrađuje. Istovremeno ona svedoči i odaje atmosferu, društveno okruženje u kojem je nastajala. Verujemo da i ova nova obrada prošlosti Crvenog krsta u Subotici također donosi neke nove a za temu važne činjenice, kao što i one poznate posmatra iz drugačije vizure primerene današnjem vremenu.

**CRVENI KRST SUBOTICE
OD OSNIVANJA DO PRVIH GODINA NAKON II SVETSKOG RATA
(/1882/ 1886-1946)**

„Valjda najbogatiji i ujedno najprotivrečniji period u istoriji Subotice bio je Dualizam (1867-1918).“¹⁰⁶ U to vreme u gradu se oseća narastanje i zamah, kako privredno ekonomskog razvoja, tako i onih dešavanja u političkoj i društvenoj sferi. Dolazak železničke pruge 1869. godine¹⁰⁷, osnivanje finansijskih i privrednih ustanova kao na pr. Električne centrale, izgradnja modernog centra grada sa monumentalnom gradskom kućom, samo su neki od markantnijih stepenika na tom putu. Tada započinje i proces masovnog osnivanja raznih udruženja i kasina.

Subotica se nalazila u Bačko-Bodroškoj županiji i imala status Slobodnog kraljevskog grada, koji joj je omogućavao izevsnu lokalnu samoupravu. Ona je bila ograničena zakonskim rešenjima, a predstavnicima centralne vlasti, kao na pr. veliki župani su imali kontrolnu i korektivnu ulogu u odnosu na lokalnu vlast. Prvi činovnik Grada i predsednik gradskog Veća je bio gradonačelnik. Teritorija na kojoj se prostirala administrativna vlast Subotice bila je 1905. godine oko 170 000 katastarskih jutara¹⁰⁸. O rasporedu stanovništva na toj velikoj površini, koja se smatrala za „najveću palanku u zemlji“, može se suditi i po broju kuća. U samom gradu ih je 1900. godine bilo 5 856, a na periferiji koju čine pustare i sela 6 536¹⁰⁹. Popis stanovništva iz 1880. godine navodi brojk - 61 367, onaj iz 1890. – 73 000, 1900. – 82 122 a 1910. godine – 94 610¹¹⁰. Sa jačanjem građanskog sloja razvija se i specifičan kulturni život, koji često uspeva da prati aktuelna evropska dešavanja.

Organizacija „Crvenog krsta zemalja svete mađarske krune“ zaživela je 1881. godine. Na čelu joj se nalazio *grof Đula Karolji*.

U tom periodu, kao što je i inicijativu za širenje i omasovljenje **Crvenog Krsta**, vodio sam državni vrh, akciju na lokalnu pruzimaju i usmeravaju područni organi vlasti. Tako i u Subotici Gradska Skupština na sednici od 25. januara 1882. godine¹¹¹ donosi odluku da Grad (Municipija) stupi među članove utemeljivače **Crvenog Krsta** uplatom od 100 forinti kao i uplatama od po 20 forinti u narednih pet godina. To je bio prvi korak, ispostaviće se više samo formalni i ukalkulisan od strane inicijatora i čelnih aktera, tj. velikog župana, kao jedan od poteza u tada vođenoj snažnoj političkoj borbi. On ipak nije urodio očekivanim rezultatom, mada je sam tadašnji gradonačelnik *Ivan Mukić* vodio posebnu komisiju koja je trebala da radi na formiranju filijale društva **Crvenog Krsta**. Po nekim izveštajima, koji pišu gradski funkcioneri, kao na. pr. - gradonačelnik *Lazar Mamužić*, 1885. godine, **Crveni krst** je tada imao 450 članova, što bi značilo da je po broju članstva vrlo respektabilno udruženje. Međutim docniji razvoj događaja, kao i svi kasniji zvanični izveštaji, kao godinu utemeljivanja **Društva** navode 1886.

¹⁰⁶ Laslo Mađar, Ilustrovana istorija Subotice, Subotica 2004, st.115

¹⁰⁷ vidi: Laslo Mađar, Izgradnja železničke pruge Segedin – Subotica (1864-1896), Ex Pannonia br. 1, Subotica 1996, st. 111-128

¹⁰⁸ Laslo Mađar, Ilustrovana istorija Subotice, Subotica 2004 st. 125.

¹⁰⁹ Isto, st. 125

¹¹⁰ Te 1910. godine Beograd je imao 89 876, Zagreb 79 038 a Novi Sad 30 593 stanovnika.

¹¹¹ Istorijski arhiv Subotica (dalje IAS), F:2 , Zapisnik 1882. godine, odluka br. 10499/21

Do toga dolazi, opet zalaganjem organa gradskih vlasti, na sednici Skupštine održanoj 31. marta 1886. godine¹¹² kada je jednoglasno doneta odluka o osnivanju filijale. Za predsednika je izabran veliki župan **Aurel Janković**, a gradskom Veću povereno da radi na upisu članova. Gradski ekonomski većnik **Jožef Sigeti** i veliki beležnik **Josip Kulunčić** su dobili zadatak da vrše upis članova subotičke filijale **Crvenog krsta**. Neki od članova osnivača su bili:

Grad Subotica sa 200 ft,
udova **Jakoba Vojnića iz Bajše** sa 60 ft,
udova **Katalin Papić** sa 50 ft,
Subotička štedionica d.d. sa 40 ft,
Supruga **dr Nikole Milašina** s 20 ft.
Izraelitska crkvena opština sa 20 ft.

O radu u prvim godinama od osnivanja se može suditi i na osnovu dokumenata koji su nastajali na sednicama **Odbora društva Crvenog krsta** a koje je vodio sam veliki župan **Aurel Janković**. One su tada održavane mesečno. Podrška subotičkoj filijali dolazila je i iz Budimpešte, nju je pružao član uprave **Zemaljskog Crvenog krsta**, tadašnji narodni poslanik Subotice **Imre Ivanka**. Za njegovo ime ostala je zabeležena i akcija priprema za formiranje jedne ratne bolnice kada je na sednici održanoj 24. oktobra 1886. godine doneta vrlo pretenciozna odluka da se u Subotici ona formira sa lokacijom na železničkoj stanici i to sa čak 210 kreveta.

Značajan izvor finansiranja su bili i prihodi od koncerata sa igrankama, a prvi je održan početkom 1887. godine u saradnji sa **Prvim subotičkim ženskim orkestrom**. U kasu se slilo preko 400 forinti.

Tesna povezanost organa vlasti i **Crvenog krsta** očitovala se i u daljem radu. Gradsko Veće je odlučilo da u cilju pripremanja i osposobljavanja **Crvenog krsta** za delovanje u slučajevima rata i opasnosti, obezbedi 40 opremljenih kreveta i odgovarajuću prostoriju. No, očekivani rezultati u plemenitoj misiji mogli su se realizovati tek sa masovnijim uključivanjem građanstva. Upravo ka tom teže i raspisi Ministarstva unutrašnjih poslova iz 1890. godine u kojima se traži da se u svakom mestu i srezu osnivaju filijale, da se u njih upiše barem 10 članova na jednog vojnog obveznika, te da se stanovništvo obaveštava i informiše o ciljevima **Crvenog krsta**, pošto samo tako taj plemeniti poduhvat može uspeti i doneti rezultate.¹¹³

Najbolje svedočanstvo koliko se razvio i ojačao **Crveni krst** u Subotici daje sumarni izveštaj o radu zemaljske organizacije tokom 1893. godine¹¹⁴ u kome stoje i sledeći podaci:

¹¹² IAS, F:2, Zapismik 1886,

¹¹³ IAS, F:2. ured vel.župana 76/1890

¹¹⁴ IAS, F:2. ured vel.župana 471/1894

GRADSKI ODBOR U SUBOTICI

Društvo osnovano:	1886. godine
Broj članova osnivača:	24
Članova sa ulogom od 10 forinti:	98
Redovnih članova:	390
Ukupan broj članova:	512
Ukupan prihod:	1522,46 forinti

U narednom periodu, kako saznajemo iz izveštaja¹¹⁵ koji 1897. godine šalje centrali u Budimpeštu, poverenik Društva *Jožef Sigeti*, rad i delovanje **Crvenog krsta** ide uzlaznom linijom.

Jožef Sigeti je otvorio 1897. godine apoteku **Kod crvenog krsta**, a zauzvrat se obavezo da će za potrebe lečenja bolesnika i ranjenika u stacionaru **Crvenog krsta** obezbeđivati lekove. Ta firma, odnosno njen naziv, je potrajao sve do kraja II sv. rata. Treba istaći da je upotreba simbola **Crvenog krsta** bila vrlo dobro regulisana, tj. zaštićena, ali verovatno tek u kasnijem periodu, kako se to vidi i iz raspisa Ministarstva za trgovinu iz 1913. godine.¹¹⁶

Period zatišja u radu **Crvenog krsta** nastupa od 1900. godine. No, prilike za aktivno delovanje i ispunjavanje humanitarne misije organizacije daće naredno desetleće, koje približava i 1914. godine i uvodi Evropu, Monarhiju, pa time i Suboticu, u do tada najkrvaviji sukob svetskih razmera.

U 1912. godini Društvu pristupa gradonačelnik *Karolj Biro*¹¹⁷, kao i istaknute javne ličnosti *Bela Vermeš* koji će vršiti u 1913. godini i funkciju predsednika, *Joca Manojlović*¹¹⁸ i *Tereza Hartman*¹¹⁹.

S početkom 1914. godine na zemaljskom nivou se pristupa počecima organizovanja ustanova dobrovoljnih bolničarki, odnosno kurseva za njihovo osposobljavanje.¹²⁰ Tada se kao predsednica javlja udova *Đerđa Madara*.

Sa izbijanjem rata i nastupanjem ratnih dejstava, u kojima učestvuju i formacije sa teritorije Subotice, javlja se i problematika ratnih ranjenika, invalida, kao i i ostalih socijalnih posledica (ratna siročad i drugo) uzrokovanih stradanjima na bojnim poljima. Zbrinjavanju i lečenju ranjenika, pomaže i doprinosi i subotička filijala organizacije **Crvenog krsta** koja se starala za bolnicu „Ležećih bolesnika“ i „Teških bolesnika“.¹²¹ Isto tako pojačano se radilo i na sabirnim akcijama u kojima se sakupljao novac, ali i prilozi u naturi. Vojnicima na frontu ta pomoć je redovno prosleđivana.

¹¹⁵ IAS, F:2, ured vel.župana 283/1897

¹¹⁶ F:2. XIX 48/1913. Iz dokumenta saznajemo da je jedan sporazum iz 1906. godine precizno regulisao izgled i način upotrebe simbola i reči Crveni krst.

¹¹⁷ Dr Karolj Biro (Bíró Károly) (1864-1952) advokat, gradonačelnik u periodu od 1901. do 1918. godine.

¹¹⁸ Joca Manojlović, advokat (Subotica 1872-1956). vidi: Tatjana Segedinčev, Braća Vladislav i Jovan Manojlović, Ex Pannonia br. 9-10, Subotica 2006

¹¹⁹ Tereza Hartman rođena Šreger (Schrégér Teréz), (Szentes 1863 - Subotica 1940) bila je supruga Rafaela Hartmana, jednog od osnivača firme "Hartmann és Conen". Mada je imala samo 2 razreda osnovne škole odlikovao ju je izuzetan poslovni osećaj. Sa razvojem firme, potvrđuje se kao veliki dovtvor i pomagač dobrotvornih, humanitarnih i prosvetnih udruženja i institucija u Subotici.

¹²⁰ Vršene su pripreme i za kurseve u Subotici.

¹²¹ IAS, F:2.XV 336/1915

U 1914. godini iz Subotice je bilo 238 prijavljenih žena za bolničarke. One su zahvaljujući angažovanju banke¹²² koja je osposobila u Rajhlovoj palati bolnicu za ranjenike, mogle da pomažu i leče prispele vojnike. I sanatorijum *dr Đerđa Šante*¹²³, gde su se inače i nalazile kancelarije društva, primao je lečilo ranjenike.

O aktivnostima subotičana za vreme rata na humanitarnom polju i angažovanju u **Crvenom krstu** može se suditi i na osnovu dodeljenih medalja. „Na početku rata 1914. car je ustanovio poebnu medalju Crvenog krsta, koja se dodeljivala kao priznanje za patriotski i humanitarni rad. Prva dva stepena medalje dodeljivao je sam car kao patron Crvenog krsta u Monarhiji, a ostala tri stepena njegov zamenik *princ Franja Salvator*. Tom medaljom odlikovani su mnogi subotičani (na pr. direktor električne centrale, operska pevačica *Marija Milašin*, supruga *Rafaela Hartmana*).“¹²⁴

Jesen 1918. godine, kraj četvorigodišnjeg ratnog sukoba, čije su linije borbi i frontova bile udaljene od Subotice, a koji ipak nije poštedeo ni ovaj region gubitaka, kako u ljudskim žrtvama tako i materijalno-ekonomskim, donosi splet vojnih, političkih, diplomatskih, državno pravnih akcija, izraslih na talasu poraza Centralnih sila, raspada Austro-Ugarske Monarhije, a usmeravanih težnjama sila pobednica da uspostave novu geopolitičku kartu i ovog dela Evrope, koje će bitno odrediti i dalju sudbinu ovih prostora.

Jedna od njih je i ulazak srpske vojske u Suboticu 13. novembra 1918. godine, samo nekoliko časova pre potpisivanja Beogradskog ugovora o primirju (između mađarske vlade i komandanta savezničkih snaga), te uspostavljanje demarkacione linije prema Mađarskoj od strane snaga Antante, čime se stvara na ovom području vrlo složen državnopravni provizorijum. Događaji koji su usledili nakon toga, Velika narodna skupština u Novom Sadu – 25.11.1918. godine i njene odluke o otepljenju i pristupanju Kraljevini Srbiji, te formiranje nove južnoslovenske državne zajednice, Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca – 1.12. iste godine, označili su, usmerili i odredili dalju sudbinu Subotice, baš kao i drugih delova teritorija “zemalja krune Sv. Stefana” u južnoj Panoniji, koje prelaze u novu sferu uticaja ulazeći u “srpski imperium”¹²⁵, a zatim i u jugoslovensku državu.

Time u Subotici započinje jedan novi istorijski period, koji će biti omeđen novouspostavljenim državnim okvirima, obeležen novim ideološko-političkim i nacionalnim smernicama, pa time i iziskivati prilagođavanje svih društvenih faktora, uslovima koji su zavladaali. Od perifernog položaja u Monarhiji grad dospeva u sam pogranični region Kraljevine SHS, gubeći zaleđe sa kojim je do tada bio povezan.

Nakon svakog rata u domenu socijalne politike najaktuelnija su pitanja – invalida, ratnih udovica i siročadi, nezaposlenih i neopskrbljenih, gradske i seoske sirotinje.

Subotica nije bila zahvaćena direktnim vojnim operacijama. Pomeranja i promene strukture stanovništva uočavaju se u nastupajućem periodu. U Suboticu se doseljava

¹²² Privredna banka d.d. - Délvidéki Közgadasági Bank r.t.

¹²³ Dr Emil Libman, Istaknuti lekari Subotice (1792-1992), Subotica 2003, st. 51-55. Objekat koji se nalazi u današnjoj ulici Ivana Gorana Kovačića, tadašnja Lenkei ulica broj 174, izgrađen je upravo za sanatorijum 1906. godine. Dr Đerđ Šanta, istaknuti hirurg ginekolog (Tenke 1863 - Budimpešta 1947) po završetku studija radio je 1888. i 1889. godine u bolnici Crvenog krsta u Budimpešti.

¹²⁴ Stevan Sentđerđi, Subotički Crveni krst od 1886. do 1914. i od 1914. do 1918., Crveni krst u Subotici 1886-1986, Subotičke novine, Subotica 1986, st. 28.

¹²⁵ Iz govora na svečanoj sednici Senata povodom 15 godina od oslobođenja Subotice.IAS, F:47. Zapisnik Senata 1933. g.

izvestan broj novopridošlih stanovnika, mahom Srba i Crnogoraca iz Srbije i drugih krajeva, agrarnih aspiranata, trgovaca i zanatlija, činovnika i vojnika, zatim optanata, koji dolaze sa teritorija biše Monarhije, ali i onih drugih nacionalnosti, poput Jevreja koji tragaju za privrednim šansama. Posebnu grupu doseljenika čine Rusi izbegli pred revolucionarnim vlastima.¹²⁶ Sa druge strane teče proces manjeg obima, iseljavanja stanovništva mađarske i namačke nacionalnosti.

Prvih poratnih godina u zemlji, pa i u Subotici vladale su nestašice hrane, ogreva i robe široke potrošnje. Snadevanje je bilo racionalizovano, najsiromašniji slojevi su od, u tu svrhu formiranih gradskih tela, dobijali minimalna sledovanja brašna. Vladala nestašica uglja i ogrevnog drveta¹²⁷. Po zakonskim propisima koji su važili u periodu Monarhije¹²⁸ Subotica je morala da se stara o svim siromasima koji su bili zavičajni na ovoj teritoriji. I u čitavom međuratnom razdoblju Grad je preduzimao niz akcija na suzbijanju problema siromaštva, od kojih je najzamašnija bila otvaranje narodnih kuhinja.

U organizaciji gradske vlasti, u prvo vreme nakon 1918. godine, u Senatu, postojao je Sirotinjski odbor, koji je imao zadatak da se bavi pitanjima načina pomoći najsiromašnijima. On se u tridesetim godinama transformisao u Socijalni pododbor. Na čelu mu je 1932. godine bio *dr Matija Evetović*¹²⁹. Od 1934. godine postoji i Kulturno - socijalno odeljenje u strukturi gradskih vlasti.

Krajem 1918, i u 1919-20. godini u Subotici, kao i u široj regiji, vladala je nestašica hrane, uglja, drva, gasa, petroleja, benzina, industrijskih proizvoda – šećera (od marta do oktobra 1920. nije ga bilo gotovo uopšte). Veoma je bio veliki broj "neopskrbljenih" o kojima se starala "**Gradska aprovizicija**". U 1919. bilo ih je 24.013, a u 1920. godini 18.477.¹³⁰ Vlasti su imale pravo da rekviriraju hranu za zbrinjavanje stanovništva. Oskudica najsiromašnijih slojeva je bila izrazita. Iz izveštaja senatora za ishranu - *Aleksandra Suvajdžića*, iz 1920. godine, saznajemo da niko nije hteo da predaje hranu, da su se velike količine žitarica izvezle u pasivne krajeve i inostranstvo.¹³¹ Cene žitarica su rasle, a taj trend je, dobivši zamah polovinom dvadesetih godina, potrajao sve do prvih godina trećeg desetleća. Grad Subotica je na ime pomoći nezbrinutima 1921. godine utrošio 81 820, 1922. – 202 501, a 1923. godine 338 110 dinara.¹³²

Drugi veliki otežavajući faktor koji je uticao na celo društvo bila je ekonomska kriza, koja na našim prostorima započinje već polovinom dvadesetih godina, a dostiže kulminaciju 1929-1933. godine, kao i u svetskim okvirima. Pored pogoršanja položaja sloja poljoprivrednika, i radnički proleterijat time dospeva u tešku situaciju. Prosečna kupovna moć subotičkog stanovništva bila je veća u periodu 1910-1914, nego tokom čitavih

¹²⁶ Vidi: Miroslav Jovanović, *Doseljavanje ruskih izbeglica u Kraljevinu SHS 1919-1924*, Beograd 1996; Tatjana Petković, *Iz života ruske emigracije u Subotici u periodu od 1919-1941*, Ex Pannonia br. 1, st. 155-164

¹²⁷ Ugalj je bio deficitarna roba i nije se praktikovala njegova upotreba za u svrhu grajanja.

¹²⁸ „Ubogim i nemoćnim na osnovu paragrafa 145 Zak. Čl. XXII iz 1886. god. Po kojem je zavičajna opština dužna da se brine za sva ona lica, koja se bez pripomoći opštinske ne bi mogla izdržavati.“ IAS, F: 47 IV 5803/1932

¹²⁹ Dr Matija Evetović (Subotica, 24. II 1894. – 2. VII 1972.), pisac, podgradonačelnik Subotice, ravnatelj subotičke Gimnazije, Gradskog muzeja.

¹³⁰ Aprovizicija je vodila poimenične spiskove, radi dodele pomoći u brašnu. IAS, F:47.1199. I 129/1919, XXIII 101/1920.

¹³¹ IAS, F:47. XXIII 96/1920.

¹³² Milenko Palić, *Pregled administrativno - teritorijalnih promena u Vojvodini 1918-1941*, Zbornik za društvene nauke, sv. 38, Novi Sad 1954, st. 27

petnaestak godina nakon završetka rata.¹³³ Stabilizacija započinje polovinom tridesetih godina, ali je prekida započinjanje novog ratnog sukoba 1939. godine¹³⁴. I u Subotici se jasno beleži ta predratna atmosfera, koju prati čitav niz pojava ekonomske ali i društvene prirode, kao na pr. porast nacionalne homogenizacije.

Teritorija grada Subotice u međuratnom periodu prostirala se na površini od 140 611 k.j. što odgovara 809,166 kv. km. Po podacima iz 1927. godine, od ove površine “unutarnji” grad zauzimao je 1 992 k.j, kupalište Palić 1 812 k.j. a pustare t.j. periferija grada Subotice (salaši) zauzimale su površinu od 136 807 k.j. Razlike između “unutarnjeg grada” i “salaša” su bile velike. “Centar Subotice imade karakter grada, dok okolina ovog centra i periferija imaju sve osobine sela.”¹³⁵ U unutrašnjem gradu (centru), koji se delio na XII kvartova, bilo je 9200 kuća i približno 60 000 stanovnika, a na spoljašnjem delu, koji čine 24 naselja (Bajski vinogradi, Bikovo, Čikerija, Tavankut, Hajdukovo, Kelebija, Šupljak, Zobnatica, itd.) bilo je 8015 kuća i 43 000 stanovnika.

Broj “domova, kuća i drugih zgrada za stanovanje” iznosio je po popisu iz 1931. godine 19.098.¹³⁶ Po nesređenim podacima gradskih vlasti 1921. godine bilo je 101 709 stanovnika, 49 024 muških i 52 685 ženskih, 19 040 domaćinstava, 2060 zanatlija, 8 519 radnika¹³⁷ Nakon popisa 1931. godine beleži se 24 466 domaćinstava, 100 058 stanovnika, 48 703 muških i 51 355 ženskih.¹³⁸ Od togukupnog broja približno polovina – 50 767 živela je u Subotici a ostatak na okolnim naseljima, pustarama i salašima.¹³⁹ U 1945. godini ima 19 821 kuća-domova¹⁴⁰

Mada je ukupno stanovništvo Subotice vrlo specifično teritorijalno raspoređeno, polovina u užem gradu, sa naznakama karakteristika građanskog sloja, a druga polovina na okolnim mestima i salašima, sa osobinama bližim stanovništvu sela, ipak je ta velika brojnost predstavljala jedan od elemenata za pokušaje razvoja i jačanja privrednih i drugih civilizacijskih potencijala, koji doduše nisu do kraja ostvareni, zbog niza drugih otežavajućih faktora, mahom gestrateške i političke prirode¹⁴¹.

O relativnoj zaostalosti u oblasti gradsko komunalne infrastrukture, dovoljno je reći da Subotica u čitavom međuratnom periodu nije dobila javnu vodovodnu mrežu, snabdevanje je vršeno sa javnih i privatnih bunara, kanalizacija je bila izgrađena samo u manjoj dužini, a i ta je bila većinom otvorenog tipa, većina puteva je bila bez kamenog

¹³³ Položaj radničke klase u 1926-27 godini, Radnička Komora za Vojvodinu, Novi Sad 1927.

Radničke plate su tada bile u proseku od 600 do 1000 dinara, a cena hleba 2,5 dinara, šećera 13, goveđeg

mesa 13, čokolade 30

¹³⁵ Kosta Petrović, Kr. Slob. Grad Subotica i kupalište Palić, Subotica 1928. st.XVII.

¹³⁶ IAS, F:47. I 558/1931.

¹³⁷ IAS, F:47. II 44/1928. Po „maternjem jeziku narodnosti je bilo 71 085 Jugoslovena, 523 ostalih Slovena, 2 349 Nemaca, 27 561 Mađžara, 191 ostalih narodnosti“. To su podaci koje gradska vlast dostavlja za potrebe publikacije Matica živih i mrtvih Srba, Hrvata i Slovenaca. IAS, F:47. II 44/1928

¹³⁸ IAS, F :47. Gradonačelnik 853/1931

¹³⁹ IAS, F:47. II 3603/1938. Palić je po podacima iz 1935. godine imao 1701 stanovnika, Žednik 2705, Gornji Tavankut 2892 a Donji Tavankut 3386. IAS, F:47. II 416/1935

¹⁴⁰ IAS, F:70. 9090/1945

¹⁴¹ Kako se i u tom međuratnom periodu ispostavilo, sama veličina grada sa svojom okolinom, nije dovoljno jak garant rasta i napredka. Drugi jugoslovenski centri, poput Beograda, Zagreba ili nama bližeg Novog Sada, koji su uneli u novu državu slične ili znatno manje demografske potencijale, razvijali su se mnogo brže i uspešnije od Subotice. Otežavajuće okolnosti za Suboticu u tom vremenu su bili njen pogranični položaj, relativna demografska dominacija mađarskog stanovništva, njen dominantno poljoprivredni karakter u produkciji, malobrojnost “slovenskog” (srpskog, hrvatsko bunjevačkog) građanskog sloja.

(kaldrme) ili asfaltnog sloja, to jest bili su to tzv. letnji putevi, zimi gotovo neupotrebljivi zbog blata, javno osvetljenje je pokrivalo samo manji deo centra grada. Upravo samo taj deo, oko monumentalne Gradske kuće, je i pružao sliku i odavao utisak grada, tu su bile koncentrisane zgrade javnih ustanova, kuće i palače bogatih građana, trgovačke i druge radnje, tu je bila tramvajaska pruga, ulice kao i trotoari popločani, dok je okolina tog dela i periferija više ličila na selo, po svojim kućicama, većinom od naboja, po blatnjavim ulicama bez ikakvog osvetljenja. U tim činjenicama treba tražiti i korene označavanja Subotice kao „najvećeg evropskog sela“¹⁴². Ona je zaista bila velika po površini, na njoj bi se po nekim prosecima drugih gradova, moglo smestiti tri puta više stanovnika, gradska periferija je zaista i imala seoski izgled, a stanovništvo se većinom bavilo poljoprivredom, ali Subotica nikako nije bila – selo. Pre bi se moglo reći, da je ona posedovala i izgrađivala sve ono što karakteriše gradove, počevši od materijalne osnove, privrede, trgovine, bankarstva, preko saobraćajnih komunikacija, železničkih ali i tramvajskih pruga, do oblasti kulture i prosvete, pozorišta, škola, itd, ali je zadržala usađene osnove ravničarskih naselja. Imala je gradsko jezgro i tanak sloj građana, oko koga se koncentrisalo ostalo mnogobrojno stanovništvo.

O socijalno zdravstvenom stanju populacije dobijamo naznake iz sledećih crtica. Po izveštaju gradskog fizika o stanju populacije u novembru 1923. godine je bilo rođeno 179 dece, 2 mrtvorodena deteta, a u prvoj godini je umrlo 31, u uzrastu od 1 do 7 godine - 21, u uzrastu preko 7 godina - 87, svega zajedno 139, što je značilo da je priraštaj bio 40.¹⁴³ List **Subotički glasnik** br. 10 od 11.2.1926. godine na sdrugoj strani u članku „Zdravstvene prilike u našem gradu u kretanju populacije” donosi podatke iz godišnjeg izveštaja „gradskog fizikusa” za proteklu 1925. godinu. Saznajemo da je od akutnih zaraznih bolesti, najviše bilo obolelih od „trahome” – 549, od tifusa 71 - a umrlo je 11 lica, od šarlaha je obolelo 60 - a umrlo 9, od „tiferije” je bilo 36 obolelih i 8 umrlih. „Ogromna je šteta što se ne vodi statistika o kretanju tuberkoloznih obolenja, jer kao što je poznato tuberkuloza je tipična bolest naših sugrađana pored trahome.” Po nekim drugim izvorima može se naslutiti da je ona bila izuzetno velika, do 30 smrtnih slučajeva na 1000 ljudi. Kretanje populacije je bilo sledeće: ukupno rođeno 2914 dece (1465 muške i 1449 ženske), ukupno umrlih 2148¹⁴⁴, što je davalo priraštaj od 766 lica.

Po podacima sekretarijata radničkih komora mortalitet odojčadi je u Vojvodini iznosio čak 26,7 na svakih 1000, a na primer u Holandiji samo 5,1.¹⁴⁵ Po izveštaju Maticarskog ureda Subotica broj rođenih u 1927. godini je bio 2225, umrlih 1871, a venčanih 782. Po tom izveštaju, uzevši podatke iz drugih Maticarskih ureda sa teritorije Grada, rođeno je ukupno 3169, umrlo 2356, a venčano 970 lica.¹⁴⁶

O težini socijalnih problema polovinom tridesetih godina, svedoče podaci po kojima je od 8.12.1935- do 15.3.1936. godine u Gradskoj narodnoj kuhinji za „nezaposlenu gradsku sirotinju, siromašnu decu i nemoćne starce“¹⁴⁷ podeljeno 30 494 obroka, a dnevno

¹⁴² Taj izraz u javnim obraćanjima, često je koristio i subotički gradonačelnik (1929-1931), brigadni general Selimir Ostojić (Beograd 1875 - 1931). Da li mu se može pripisati i autorstvo nad njim, nije nam poznato.

¹⁴³ IAS, F:47. I 1/1923

¹⁴⁴ Od toga broja, nesrećnih slučajeva, samoubistva i umorstava bilo je 49. U Gradsku bolnicu je bilo primljeno ukupno 5340 bolesnika a umrlo je 212.

¹⁴⁵ Za zaštitu i osiguranje radnika, Memoar centrale Sekretarijata radničkih komora i slobodnih radničkih sindikata podnet predsedniku Ministarskog saveta i Ministru socijalne politike, Beograd 1929, st. 66.

¹⁴⁶ IAS, F:47. I 25/1927

¹⁴⁷ IAS, F:47. IV 1586/1936

se na kazanu nalazilo 180-190 porodica.¹⁴⁸ Deljeno je i brašno, sposobni za rad su angažovani na vršenju javnih radova. Na tim poslovima je radilo 1332 lica, a njihova nadnica je iznosila od 17 do 20 dinara.¹⁴⁹ Po podacima gradskih vlasti tada je evidentirano 2147 nezopslenih lica, od toga najviše zemljoradnika – 1845, stručnih radnika – 192, sposobnih za lakši fizički rad – 100, i muzikanata – 10. „Svi su ovi nezaposleni radnici članovi grada Subotice. Kad se broju ovih nezaposlenih radnika doda broj dece, prosečno po 3 dece na svaku obitelj, onda bi ukupan broj nezbrinutih iznosio oko 6500, što daje u procentu od 100 000 stanovnika, svega 6,5%.“¹⁵⁰

U Subotici su u međuratnom periodu, pored **Crvenog krsta** postojale i delovale i druge dobrotvorne i humanitarne organizacije i društva. O njima gradske vlasti 1936. godine iznose sledeće: „Privatna dobrotvorna i humana društva vrlo lepo i uspešno deluju u ovom gradu. Vredno je spomenuti društva: Dobrotvorna zajednica Bunjevaka, Dobrotvorna zajednica Srpkinja, Jevrejsko sv. Društvo, kuhinja Franjevaca, kuhinja rimokatoličkih župa. Sva ova društva daju dnevnu hranu sirotinji, pa u mnogom potpomažu akciju grada oko suzbijanja nezaposlenosti i zbrinjavanja sirotinje, a na poziv grada rade u zajednici tu plemenitu i humanu svrhu.“¹⁵¹

Od prvih dana dolaska, Rusi u Subotici, činili su relativno homogenu i zatvorenu celinu¹⁵². Imali su i svoje - **Rusko Društvo Crvenog krsta u Kraljevini SHS, Odbor za Suboticu i Palić**, koje je osnovano 1921. godine. Kancelarija mu se nalazila u čitaonici subotičke pravoslavne crkve, a imalo je i prostoriju - za krojačnicu, na Pravnom fakultetu. Predsednik je bio profesor subotičkog Pravnog fakulteta **Grigorije Demčenko**¹⁵³. Organizovalo je dobrotvorne priredbe i koncerte čiji je prihod išao u korist siromašnih i bolesnih ruskih izbeglica. U 1921. godini Rusi osnivaju i svoju Ambulantu sa jednim svojom lekarom.

Sačuvana je molba **Ruskog Društva Crvenog Krsta** 1922. godine da im grad ustupi prostorije, pošto se iz postojećih mora iseliti, odgovor je bila negativna odluka gradskih vlasti.¹⁵⁴

¹⁴⁸ IAS, F:47. IV 1586/1936

¹⁴⁹ Radnici su zapošljavani na zidanju „Narodnog doma viteškog Kralja Aleksandra I ujedinitelja“ i Stadiona za veliki sokolski slet.

¹⁵⁰ IAS, F:47 1586/1936. Po podacima Mesnog međustrukovnog odbora Ujedinjenog Radničkog Sindikalnog Saveza Jugoslavije u Subotici je bio znatno veći broj nezaposlenih: oko 10 000 poljoprivrednih i 3000 industrijskih radnika.

¹⁵¹ IAS, F:47 1586/1936

¹⁵² Vidi: Tatjana Petković, Iz života ruske emigracije u Subotici u periodu od 1919-1941, Ex Pannonia br. 1, st. 155-164; Ruska emigracija na subotičkom pravnom fakultetu (1920-1941), Ex Pannonia br. 2, Subotica 1997, st. 105-120

¹⁵³ Grigorije Demčenko, redovni profesor (Kijev 1869 - Subotica 1958) otac Vasilije, majka Jevgenija, rođena Bošnjak, rodom iz Subotice?. Doktor pravnih nauka, bavio se istorijom prava, "profesorski stipendijat" Univerziteta Sv. Vladimira u Kijevu od 1892. do 1895. zatim premešten i unapređen za docenta Varšavskog univerziteta, 1920. godine potvrđen kao honorarni nastavnik za Krivično pravo. Stigao u Suboticu 8.juna 1920. Postavljen 1922. godine za honorarnog redovnog prof. Pravnog fakulteta u Subotici (Istorija slovenskog prava i Pravna enciklopedija i Krivično pravo). Penzionisan je 1936. godine.

¹⁵⁴ IAS, F:47. II 143/1922

„Obor Društva Ruskog Crvenog krsta izvodi svoju humanu delatnost u pogledu ukazivanja pomoći siromašnim, iznemoglim i bolesnim ruskim emigrantima, iznalazeći sredstva sa velikim teškoćama za taj cilj sakupljanjem dobrovoljnih priloga, prihoda od priređivanja čajanka, zabava, predavanja, članskih uloga i tome slično“¹⁵⁵

To društvo je planiralo da 2. IV 1932. godine priredi koncert, u maloj dvorani gradskog pozorišta, a čiji bi prihod išao u svrhu pomaganja iznemoglih i bolesnih ruskih izbeglica.¹⁵⁶ Od gradskih vlasti su zamolili i dobili pomoć od 500 dinara, ali koncert se ipak morao otkazati – „zbog teške materijalne i moralne situacije jer je nemoguće bilo računati na materijalni uspeh“.¹⁵⁷ I pored svih teškoća, **Rusko društvo Crvenog krsta** će nastaviti da radi u čitavom periodu do 1945. godine.

Sve navedeno u gornjem poglavlju predstavlja lokalne specifične društvene okvire i uslove u kojima je moralo naći svoje mesto i subotičko **Društvo Crvenog krsta**. Isto tako, administrativno ustrojstvo države je bilo izuzetno važno i za **Crveni krst**, pošto su njegovi Odbori bili formirani po toj shemi. U prvo vreme su postojali oblasni, okružni i mesni, zatim nakon 1929. godine – banovinski, sreski, opštinski.

Jedan od prvih organizacionih koraka **Crvenog krsta** na teritoriji današnje Vojvodine je bio 1.12.1918. godine kada dolazi u Novom Sadu do formiranja **Srpskog društva Crvenog Krsta za Banat, Bačku i Baranju. Društvo Crvenog krsta Kraljevine SHS** osnovano je tek 1921. godine. Treba istaći da je **Srpsko društvo Crvenog krsta** osnovano još 6.2.1876. godine, a da je ono odmah nakon rata 1919. godine i stupilo u **Ligu Društva Crvenog krst**. Dan osnivanja 6. februar se obeležavao se kao dan **Crvenog krsta**.

Po uzoru na druge države i u (Kraljevini Srbiji) Kraljevini SHS, od 1929. godine – Jugoslaviji, zaštitnik **Crvenog krsta** je bio kraljevski par.

Kancelarije subotičkog društva od 1922. godine nalazile su se na Pravnom fakultetu¹⁵⁸, Vilsonova ulica 53.

Većina aktivnosti je bila planirana na centralnom nivou. Takve su bile i akcije **Letnji** (održavane u nedelju između 8¹⁵⁹-12. juna) i **Zimski** (29. januara – 12. februara) **dan Crvenog krsta** u cilju popularisanja i širenja ideja pokreta. A one su bile: „pored osnovnog zadatka pomaganja ranjenika i bolesnika u ratu i ublažavanja ratnih patnji“¹⁶⁰ i čitav niz delatnosti u miru, od „pružanja pomoći u velikim elementarnim i drugim narodnim nesrećama“ do pomaganja „nesposobnih, nejakih i nevoljnih“.

O dubokom utemeljenju i negovanju tradicije pokreta u Subotici govori i to što se 1926. godine proslavlja pedesetogodišnjica postojanja lokalnog **Društva Crvenog krsta**. U 1928. godini bilo je 200 redovnih članova i 1200 potpomažućih. Tada se započinje i sa planovima za gradnju jednog oporavilišta na Paliću. Ta akcija će se nastaviti, ipak bez konkretnih rezultata. Sakupljala se pomoć pasivnim krajevima u kojima je zavlada glad,

¹⁵⁵ IAS, F:47. X 301/1930. Iz molbe gradonačelniku za pomoć, koju u ime društva potpisuje Sergije Troicki, profesor subotičkog Pravnog fakulteta.

¹⁵⁶ IAS, F:47. IV 1880/1932

¹⁵⁷ IAS, F:47. IV 1802/1932. U potpisu, kao predsednik Odbora Društva Ruskog crvenog krsta stoji Gersdorf.

¹⁵⁸ Pravni fakultet je osnovan 1920. godine.

¹⁵⁹ To je povezano sa proslavom 8. juna, dana venčanja Kralja Aleksandra I i Kraljice Marije.

¹⁶⁰ Iz raspisa Glavnog odbora crvenog križa Kraljevine Jugoslavije. 11.5.1932. IAS, F:47.III 2430/1933

Bosni i Hercegovini, Dalmaciji, Liki i Crnoj Gori. Sačuvan je dopis **Crvenog krsta Široki Brijeg**¹⁶¹ u kojem se moli za pomoć. Gradski Senat je odredio uplatu subotičkom **Crvenom krstu** sume od 10 000 dinara u te svrhe. Redovan način prikupljanja sredstava je bilo organizovanje zabava, igranki, koncerata, od čijih se prihoda finansirala delatnost. Tako je 16. aprila 1928. godine održana „svečana zabava subotičkog Crvenog krsta“¹⁶² u sali gradskog pozorišta „u korist gladnih u Hercegovini“¹⁶³.

Nakon uvođenja diktature janaura 1929. godine, u talasu preregistrovanja društava, i **Društvo Crvenog Krsta u Subotici** je ispunilo tu obavezu pa se ponovo osnovalo 1929. godine rešenjem Velikog župana bačke oblasti br. 2722 od 11.3.1929.¹⁶⁴

Centralni organ na nivou države u 1930. godini je bio **Glavni odbor Crvenog krsta Kraljevine Jugoslavije**. Snagu i organizaciju **Društva Crvenog Krsta** na nivou države dobro ilustruje podatak da je 1932. godine bilo ukupno 1195 Odbora, sa preko 150.000 članova.

Kao „posebna grana Društva Crvenog krsta“¹⁶⁵ na državnom nivou je 1922. godine osnovan **Podmladak Društva Crvenog krsta**. Imao je svoj poseban budžet, administraciju, pečat. Zadaci su mu bili: razvijanje svesti i osećaja plemenitog zadatka **Crvenog krsta** u miru i u ratu, unapređenje znanja iz telesne i duševne higijene, praktičan rad na humanim zadacima, vaspitanje o građanskim dužnostima i zadacima, razvijanje patriotizma i drugarstva i altruizma, navikavanje na rad, prikupljanje pomoći za siromašne, bolesne i ranjene.

Podmladak Društva Crvenog krsta širi svoju mrežu i u Subotici. Njegovo postojanje se očekivalo po svim školama. Pored drugih škola, osnovan je i u „Državnoj muškoj realnoj gimnaziji“ školske 1923/24 godine. Svi učenici su morali biti članovi podmadka. Rad se odvijao preko razrednih odbora. U 1934. godini prof. **Pavle Tišma** je vršio nadzor rada **Podmladka**, davao uputstva u pogledu zdravstvenog rada, te o tome kako da se radi na pružanju pomoći najsiromašnijim učenicima. Ta vrsta pomoći se ogledala u finansiranju njihove ishrane kao i božićnim poklonomi u odeći i obući

Nov Zakon o **Društvu Crvenog krsta Kraljevine Jugoslavije** donet je 1933. godine. Kao i do tada, on se prilagođavao i pratio administrativno političke odluke vlasti, te se sada njime predviđalo postojanje 9 banovinskih¹⁶⁶ Odbora. Predviđao je da lokalne samouprave izdvajaju određena sredstva za fondove **Crvenog krsta**, pa se tako i predsednik **Sreskog odbora Crvenog krsta - dr Miodrag Aćimović**¹⁶⁷ obratio sreskom načelniku¹⁶⁸ sa molbom da taj organ vlasti utiče i omogoći da se pri donošenju gradskog budžeta za 1938. godinu, predvide i sredstva za **Crveni krst**.

¹⁶¹ IAS, F:47. X 28/1928

¹⁶² IAS, F:47. II 24/1928

¹⁶³ IAS, F:47. II 24/1928

¹⁶⁴ IAS, F:47. IV 2808.1936

¹⁶⁵ Smilja Prodanović, Sreski odbor društva Crvenog krsta 1939. godine, Ex Pannonia, 7-8-9, Subotica 1998, st. 60-61

¹⁶⁶ Milenko Palić, Pregled administrativno - teritorijalnih promena u Vojvodini 1918-1941, Zbornik za društvene nauke, sv. 38, Novi Sad 1954

¹⁶⁷ Dr Miodrag Aćimović (Jagovina 1875 - ?), profesor subotičkog Pravnog fakulteta za redovnog profesora za predmet Krivično sudski postupak. Dekan 1921, 1924, 1925, 1926, 1930 i 1935. godine. U 1931. predaje međunarodno javno pravo. Dobio je više odličja: Karadordevu zvezdu 1905. godine, Orden Belog orla 1913. godine, Orden Sv. Save 1914. godine, Albansku spomenicu.

¹⁶⁸ O Sreskom načelstvu Subotica vidi: Stevan Mačković, Sresko načelstvo Subotica (1934 – 1941), Ex Pannonia, br. 3-4, Subotica 2000, st. 23-42

Glavni odbor podmladka društva Crvenog Krsta vodio je od 1929. godine sistematsku akciju „osnivanja školskih kuhinja naročito po seoskim školama i zabačenim i pasivnim krajevima“. O uspešnosti te akcije govore podaci da je novembra 1929. godine bilo u državi 517 školskih kuhinja u kojim je prahranjivano preko 23 000 dece, a decembra naredne godine već 604 takve kuhinje, u kojima se hranilo 25 000 dece.¹⁶⁹

I u Subotici se radilo na ostvarivanju te ideje. Na inicijativu i zalaganje samih nastavnika zaživele se prvo školske kuhinje u subotičkim školama II, III, IV i V kruga. Iz jednog dopisa aprila 1931. godine, upravitelja „Osnovne škole II kruga Pop Pajo Kujundžić“ Gradskom senatu, kojim moli pomoć potporu školskoj kuhinji, dobijemo ilustraciju o težini socijalne situacije i u toj školi. „Osnovna škola II kruga, kao prosvetni centar jednoga dela periferije gradske, bori se već više godina protiv nemarnog pohađanja škole. Primenjujući sva, zakonom predviđena, sredstva protiv toga, došli su nastavnici do konstatacije, da je tome uzok očajno materijalno stanje dečijih roditelja, koji iz godine u godinu nalaze sve manje rada i zarade. Oni neuredno šalju svoju decu u školu zato, što ih, u mnogim slučajevima, ne mogu da ishrane i odevaju.“ U školi II kruga kuhinja je počela da radi februara 1931. godine tako da „, hrani najsiromašniju decu, te danas ovde dobijaju dobru hranu 45 dece svaki dan“.¹⁷⁰

Pored drugih aktivnosti, **Podmladak društva Crvenog Krsta** oraganizovao je Proslavu materinskog dana.¹⁷¹ Cilj je bio da se „toj velikoj, uzvišenoj materinskoj ljubavi“ oda vidno priznanje i zahvalnost. Posebno se obeležavao po svim školama, đaci su radili sastave sa tom temom, držala su se predavanja, koncerti. U bioskopima i pozorištima predviđeno je „davanje komada i filmova u kojima se veliča majka i njena ljubav“. Osnovan je i „Fond zahvalnosti dece“ iz kojeg se planirala isplata samohranim majkama i onima sa više dece.

Bila je zanimljiva i akcija koju **Podmladak društva Crvenog Krsta** pokreće u 1928. godini - postavljanje automata iz kojih bi se prodavala čokolada i bomboni, a u cilju sprečavanja nehigijenske prodaje ovih poslastica i ostvarivanja prihoda koji bi se koristili ta ustanovljavanje školskih kuhinja i pomoći deci u pasivnim krajevima.¹⁷² Predsednica **Glavnog odbora Podmladka Leposava Petković** se tim povodom obratila i subotičkom gradonačelniku, ali ta ideja nije naišla na pozitivan prijem , zbog kako se to navodi „što bi grad sa podelom ove dozvole došao u kontradikciju sa sklopljenim ugovorima sa vlasnicima pojednih kioska, te bi ga isti sa punim pravom mogli tužiti za oštetu“.

Na konferenciji direktora gimnazija, građanskih i osnovnih škola 25. IX 1933. godine izvršen je izbor za članove **Izvršnog odbora mesnog podmlatka Crvenog krsta u Subotici** za školsku 1933/34 godinu. Izabrani su: za predsednika **Velimir Stefanović** – direktor muške realne gimnazije, za podpredsenika **Đorđe Đorđević** – upravitelj muške građanske škole, za 1. sekretara **Josip Desičar** – upravitelj osnovne škole V kruga, za 2. sekretara – **Margita Ivandekić** učiteljica, za blagajnika **Dragutin Začko** – nastavnik muške građanske škole, za zamenika blagajnika **Marija Đenero** učiteljica, te od strane **Mesmog odbora Crvenog krsta** članovi: supruge **dr Ljudevita Refi** i **dr Zorana Savića** lekara, a od strane školskih lekara: **dr Ivan Jonjić** i **dr Vidosava Kutlešić**. Tom prilikom je zamoljen i Senat da odeređi jednog svog člana u tom telu, na što je gradska vlast odlučila da delegira **dr Matiju Evetovića**.

¹⁶⁹ IAS, F:47. X 167/1929

¹⁷⁰ IAS, F:47. X 167/1929

¹⁷¹ IAS, F:47. X 299/1930.

¹⁷² IAS, F:47. III 449/1928

O teritorijalnoj raširenosti govori i delovanje **Mesnog odbora društva Crvenog krsta** u Maloj Bosni. Poverenik u tom naselju je bio **Rade Bulatović**, državni učitelj¹⁷³. Pored toga, postojali su Odbori u Bajmoku, Bikovu, Čantaviru, Horgošu, Žedniku.

Mesni odbor Crvenog krsta, Subotica podelio je 1933. godine pojedinačnu pomoć od 4500 dinara, za odeću i obuću siromašnoj školskoj deci – 6200, za lekove mesnoj sirotinji – 2000, i za poplavljene u Dravskoj i Savskoj banovini 1000, što je činilo ukupno 13 700. dinara.¹⁷⁴

Redovna je bila pojava da se **Crveni krst** obraća direktno Senatu, a da on zatim odobrava manje sume jednokratne pomoći¹⁷⁵ u novcu ili u naturi. Tako juna meseca 1933. godine **Senat** donosi odluku da ustupi 100 litara vina¹⁷⁶ sa gradske ekonomije **Mesnom odboru Crvenog krsta**. Isti postupak vidimo i kada se 26. oktobra 1933. godine molbom koju potpisuje predsednik **dr Aćimović**, traži da Grad sa svoje ekonomije izda 2 praseta i izvesnu količinu vina, koje bi unovčili na tomboli. U njoj stoji: „Po odluci Društva Crvenog Krsta u Subotici donetog na sednici održanoj 21. oktobra o.g. prirediće se 10. decembra u 5 ½ časova po podne u hotelu „Srpski Kralj“ koncerat sa čajankom, tombolom i igrankom u korist blagajne ovog odbora a u svrhu izvađanja svojih ciljeva. Najvećim delom prihod od ovog koncerta biće upotrebljen na pomaganje mesne sirotinje. Prihod koji se dobije na ovom koncertu je jedini veći izvor iz koga društvo crpe sredstva za svoje ciljeve, najvećim delom pomažu se nevoljna lica i familije iz Subotice koja bolešću, nezaposlenošću ili kakvim nesretnim slučajem dođu u položaj, da im je hitna pomoć neophodna.“¹⁷⁷ Sličnu molbu potpisuje i „potpredsednica društva Olga P. Ognjanova“ 7. XII iste godine, moleći za istu čajanku (10. XII) još 50. litara vina. Sudeći po tim sačuvanim dokumentima, molbama je udovoljeno, **Društvo Crveni krst** je dobilo 500 dinara i 100 litara vina.

Zlatnom medaljom **Crvenog krsta Kraljevine Jugoslavije** odlikovana je 1934. godine **Olga Ognjanov**¹⁷⁸ a srebrnom **Gligorije Jovanović**¹⁷⁹, **Beba Belimarković**¹⁸⁰, **Etuška Stipičić**, **Vera Milekić**, **Bela Gabor**¹⁸¹, **Radomir Vujić**¹⁸².

Aktualizuju ideje o gradnji oporavišta za decu na Paliću beležimo u 1936. godini. Tada se za tu svrhu traži pomoć gradskih vlasti¹⁸³. Saznajemo da je već obezbeđeno i oko

¹⁷³ Bulatović je 7.09.1937. godine prijavio Sreskom načelstvu blagajnicu tamošnjeg Crvenog krsta Amalku P. Za proneveru 346 dinara i tražio njenu krivičnu odgovornost.

¹⁷⁴ IAS, F : 47. IV 257/1934. Subotička Jevrejska ženska zadruga i pučka kuhinja dala je pomoć u vrednosti od 50 135 dinara, Dobrotvorna zajednica Bunjevaka od 29 229 a Dobrotvorna zadruga Srpkinja od 16 184. Kao ilustraciju šta znače te dinarske vrednosti prema nekim tadašnjim platama i cenama, kvalifikovani radnik je mesečno zarađivao od 2000 do 3000 dinara, a na pr. direktor „Opšte kreditne banke d.d. – Subotica“ imao je mesečnu platu 13 500, službenik 4310. dinara itd. IAS, F:43.106. Cena hleba je tada bila 4 dinara, pirinča 10, kobasice 30, kafe 40.

¹⁷⁵ Obično su se obraćali invalidi, bivši gradski službenici, itd.

¹⁷⁶ IAS, F:47 III 1747/1933. Po toj odluci vidi se da je cena 1 litre vina obračunata 3 dinara. U 1936. godini je cena vinu, koje se unosi u Grad, i na koje se nije platila gradska trošarina – poseban gradski porez na robu, iznosi od 4,5 do 5 dinara. IAS, F:47. III 561/1936.

¹⁷⁷ IAS, F:47.IV 4788/1933

¹⁷⁸ Olga Ognjanov je bila upravnica osnovne škole u Aleksandrovu.

¹⁷⁹ Gligorije Jovanović je bio učitelj u Žedniku.

¹⁸⁰ Beba Belimarković je bila supruga brigadnog đenerala.

¹⁸¹ Bela Gabor (Budimpešta 1874 - Aušvic 1943), industrijalac, jedan od vlasnika fabrike „Rothmann“ (nakon rata „Partizan, fabrika bicikla“)

¹⁸² Radomir Vujić je bio školski nadzornik.

¹⁸³ IAS, F :47 III 76/1938 i F:47.III 1929/1936. Gradsko Tehničko odeljenje razmatralo je nekoliko zahteva za dodelu placeva za gradnju na Paliću, Bačke Duhovne oblasti za Rimokatoličku crkvu, Srpske pravoslavne crkve opštine za pravoslavnu crkvu, Saveza skauta za dodelu zemljišta za

100 000 dinara, što je bila suma dovoljna za započinjanje ali ne i za okončanje jedne tako velike planirane gradnje. Od Grada se očekivalo besplatno ustupanje zemljišta za gradnju. Zbog niza razloga, nedostatka regulacionih planova, potrebe otkupa privatnog zemljišta, itd, pravo rešenje za taj projekat **Crvenog krsta**, vlasti nisu mogle da pronađu. Jedna od varijanti je bila da za **Crveni krst** ponudi zemljište na gradskoj ekonomiji, što je Upravni odbor **Crvenog krsta** na svojoj sednici 20.12.1937. godine i prihvatio. No, za ustup placa veličine 1600 kv. hvati (1 kat. jutro) predloženi su od strane vlasti vrlo strogi i teško dostižni uslovi i obaveze: „da se u roku od godinu dana izgradi dom, da zgrada mora biti jednospratna izrađena potpuno slobodno u suterenu vile /sa terasama/, ...“¹⁸⁴ Pošto na tako kratak rok izgradnje **Crveni krst** nije mogao da pristane, pokušao je da to zemljište dobije u druge svrhe – za igralište i baštu. Odgovor je bio obeshrabrujući: „Pošto se iz gornjeg dopisa vidi, da Sreski odbor društva crvenog krsta u Subotici, nenamerava traženo zemljište upotrebiti za podizanje dečijeg oporavišta, nego za igralište i baštu, stoga do ponovnog traženja Crvenog krsta, akt se stavlja u arhivu“.¹⁸⁵

U 1937. godini od nadležnih banovinskih vlasti u Novom Sadu, stizala su cirkularna pisma u kojima se tražilo da lokalne vlasti razvijaju saradnju sa podmladkom **Crvenog krsta** i oko akcije sađenja i podizanja uglednih voćnjaka oko škola.¹⁸⁶

U 1938. godini bilo je 166 redovnih članova¹⁸⁷, a naredne jedan više. Oni su na ime članarine uplatili ukupno 4008 dinara.

Sreskom odboru Crvenog krsta obraćale se su sa molbama za pomoć i druge subotičke humanitarne i dobrovoljne organizacije. Tako je na pr. „Dobrotvorna zajednica Bunjevaka“ za svoju priredbu 14. 1.1939. godine dobila 50 dinara.¹⁸⁸ I „Uprava ruske kolonije“¹⁸⁹ obratila sa molbom za pomoć u obezbeđivanju ogreva. Dobili su 200 dinara. „Odbor Kola srpskih sestara“ je dobio 200 dinara „na ime pomoći za održavanje higijene u devojačkom internatu Kola srpskih sestara“.¹⁹⁰ „Dobro delo“ je dobilo početkom 1940. godine pomoć u iznosu od 1000 dinara.

Subotički odbor je od Banovinskog odbora naručio s75 udžbenika za „samrjanski i bolničarski tečaj“. Kupili su i knjigu „Leksikom zdravlja“ (za 150 dinara). **Marija Brašovan** je bila delegat na VI Banovniškoj skupštini **Crvenog krsta** u Petrovgradu 26. 3.1939. godine

Po obračunu načinjenom nakon čajanke **Crvenog krsta** održane 5.3.1939. godine u „Jugoslovenskom narodnom domu“, ona je donela prihod od 10 762 dinara. Prodato je čak 460 ulaznica po 10 dinara, ostatak su činili dobrovoljni prilozi¹⁹¹, prihodi od tombole, prodatih sendviča i drugo. Troškovi-rashod za tu priredbu su bili 3847 dinara, a najveća stavka je bio trošak zakupa dvorane – 750 dinara. Marta 1939- godine, za izbeglice iz

logorovanja i Sreskog odbora Crvenog krsta za dečije oporavište. Predlog tog tela je bio da se sačeka izrada regulacionog plana ali i da potencijalno mesto za oporavište može biti južno od Sokolovca.

¹⁸⁴ IAS, F :47. III 76/1938

¹⁸⁵ IAS, F :47. III 76/1938. Akt nosi datum od 14.3.1939. godine.

¹⁸⁶ IAS, F :47. III 1726/1937

¹⁸⁷ IAS, F:47.IV 4788/1933

¹⁸⁸ IAS, F:165.13/1939

¹⁸⁹ Ruska kolonija je u tom periodu bila u dva „skloništa“ u ulici Oslobođenja 148 i Masarikovoj ulici 127. Tamo je stanovalo 4 porodice sa 14 dece i 9 samaca. IAS, F:165.6/1939

¹⁹⁰ IAS, F:165.398/1939

¹⁹¹ Supruga dr Kendelca i firma Električna centrale su priložili po 100 dinara, dr Balog i dr Kemnji , te dr Geršon (rabin) po 20. IAS, F:165.96/1939

Čehoslovačke obezbedili su hranu (slaninu, konzerve sardina, sir, naranče i limun¹⁹²). Po sačuvanoj priznanici od 6.1.1939. godine, za poljske izbeglice odvojena je suma od 1600 dinara.

Mesečno je deljena novčana pomoć za određeni broj najsiromašnijih. Tako je januara podeljena hitna novčana pomoć u ukupnom iznosu od 500 dinara za 51 lice, marta u istom iznosu za 43 lice a meseca juna za njih 47.

U **Mesnom odboru** su bili angažovani :*Olga Ognjanov* kao prva potpredsednica, *lekar dr Vladeta Savić* kao drugi potpredsednik, *Vakanjac Žarko*¹⁹³ kao sekretar društva, a *Radomir Vujić* je obavljao poslove „društvenog blagajnika“ dok je *Petar Flohjar*¹⁹⁴ je bio služitelj.

Na Paliću 18. 06. 1939. godine održan je „kermes“, koji je doneo prihod od 10 278 dinara, dok je tombola donela 3 403, a „ulaznice kod glavnog ulaza“ 1 872 dinara.¹⁹⁵ Rashod priredbe je bio je bio 2672 dinara. Za **Nedelju Crvenog krsta** 17. 9. 1939. godine kada je vršeno prikupljanje dobrovoljnih priloga sakupljeno je 3 778 dinara.

Kao primreme za „samarjanski tečaj“ u septembru 1939. štampano je 100 plakata, te isto toliko za „Apel građanstvu za radno osoblje za slučaj mobilizacije ili rata“ u decembru. U oktobru se vrše pripreme za bolničarske tečajeve. Sve aktivnosti **Crvenog krsta** jasno upućuju da je plamen ratnih sukoba zahvatio Evropu i neumitno se približavao i ovim prostorima. Pored toga, bilo je potreba i za delovanjem na prozaičnijim poljima, pomaganju siromašnih i socijalno ugroženih sugrađana. O tome govori i detalj kako se novembra iste godine **Odboru Crvenog krsta** obratio dopisom siromašni subotičanin *Rigo Geza* u ime svoje mnogočlane porodice, moleći jedan par cipela. Kao rezultat, za tu porodicu je, od firme „Bata“ kupljeno dva para cipela, po ceni od ukupno 150 dinara.

I u tom predratnom periodu uvažena građanka *Tereza Hartman* koja je bila dugogodišnja počasna članica **Crvenog krsta** i njegova velika dobrotvorka, redovno je davala priloge u aktuelnim akcijama.

A one su održavane po ustaljenom rasporedu, tako je čajanka 10.12.1939. godine donela 11 498 dinara.

Subotički **Crveni krst** je već od 1938. godine pokušavao da realizuje ideju o prevozu ranjenika i bolesnika posebnim vozilom. Ali tek krajem 1939. godine, nakon sporazuma gradskih vlasti i predsedništva **Crvenog krsta** iz Beograda, uspeva da od centrale iz Beograda dobije vredan poklon – automobil za prevoz bolesnika i ranjenika. Od 1.januara 1940. godine i zaživela je auto – stanica. Dobili su specijalni automobil marke „Renault“ za prevoz bolesnika i ranjenika i hitnu pomoć. U kolima su bila dva specijalna nosila i mesta za pratioca. Garažiran je bio na adresi Vilsonova 55 u dvorištu Vatrogasaca. Važila je tarifa od 25 dinara za vožnju na teritoriji grada i 20 plus 3 dinara po kilometru van grada.

Od januara 1940. godine inicirana je od strane *Knjeginje Olge* akcija prikupljanja tzv. - zimske pomoći¹⁹⁶. Uključila se i gradska opština, kao i sva dobrotvorna i humanitarna

¹⁹² Sačuvani su računi za tu robu. Slanina i konzerve sardina su kupljene u mesarskoj radnji Korhec.IAS, F:165.205/1939

¹⁹³ Žarko Vakanjac, pravnik, rođen 1882. u Osijeku. Mesečni honorar za njegove usluge je bio 500 dinara.

¹⁹⁴ Služitelj je dobijao samo 150 dinara.

¹⁹⁵ IAS, F:165.205/1939. Iz obračuna prihoda saznajemo i da je prilog Ilije Šibalića bio 300, a Konena 100 dinara.

¹⁹⁶ IAS, F:47.1931/1941

društva, pa tako i **Crveni krst**. On je deo novčani prilog gradu, odnosno akcionom odboru koji je organizaciono vodio tu akciju, a u cilju za održavanje gradske javne kuhinje.

Slobodno zidarska loža *Stella polaris* ustupila je početkom 1941. godine **Crvenom krstu** svoju zgradu u Šenojnoj ulici broj 11¹⁹⁷ da bi se i tamo formirala javna kuhinja.

„Poslednja godišnja skupština Crvenog krsta pred okupaciju trebalo je da se održi 23.02.1941. godine na Pravnom fakultetu pod predsedništvom *dr Miodraga Aćimovića*, ali nema vesti da je odista i održana.“¹⁹⁸

O delovanju subotičkog **Crvenog krsta** u periodu između 1941. i 1944. godine se do sada vrlo malo pisalo. Razlog tome je da je spomenuti period dosta dugo važio kao nezahvalni period za istraživače, te su se oni nerado bavili njime. U poslednje vreme se međutim sve češće srećemo sa obrađenim arhivskim i autentičnim novinskim izvorima pa na osnovu tih podataka pokušavamo da rekonstruišemo događaje vezane za **Crveni krst** u Subotici.

Jedna epizoda sa korišćenjem sanitetskog vozila za predsednika **Crvenog krsta**, dovoljno ilustruje atmosferu i psihozu straha koja je vladala u Subotici samo dan pre napada nemačke avijacije na Beograd i nedelju dana pre ulaska mađarskih trupa u grad. Radi se o tome da je 8. aprila 1941. godine, šofer koji je bio zadužen za vozilo **Crvenog krsta** - *Šternhard Šandor*, a koji je već od 5. aprila te godine imao vojni raspored upravo kao vozač tog automobila, dobio od predsednika **Sreskog odbora Crvenog krsta** i tadašnjeg dekana Pravnog fakulteta *dr Aćimovića*, naredbu da njega i njegovu porodicu preveze do Surčina, što je vozač i učinio.¹⁹⁹ Nakon toga je vozilo doveženo u Suboticu pa je i dalje služilo u funkciji prevoza ranjenika.

Vojna uprava komande južnog korpusa 18.5.1941. godine šalje dopis vojnoj komandi Subotice u vezi predmeta – pronalaženje i osiguravanje imovine **Crvenog krsta južnih teritorija**: „Po obaveštenjima predsedništva Mađarskog Crvenog krsta za vreme okupacije Crveni krst Jugoslavije je preko svojih mesnih odbora u raznim gradovima i selima imao svoje institucije. Opšti je interes da se ovi mesni odbori reorganizuju i uključe u zemaljsku organizaciju Mađarskog Crvenog krsta i tako nastave svoje delovanje. Nalažem vam da pomoću u prilogu dostavljenih formulara, ustanovite u kojim gradovima i naseljima postoji imovina Crvenog krsta, ko i gde je čuva, zatim da li su oni koji trenutno stoje na čelu tih mesnih organizacija po nacionalnim i drugim merilima podobni da i dalje vrše tu funkciju. Ukoliko nisu podobni za vođenje mesnih odbora i staranje o imovini na njihovo mesto treba postaviti nove i poverljive ljude s kojima će predsedništvo Mađarskog Crvenog krsta stupiti u kontakt.“²⁰⁰

Đula Vali predsednik Upravnog odbora **Mađarskog Crvenog krsta** 11.7. 1941. godine šalje vojnoj komandi Subotice pismo sličnog sadržaja: „Do nas iz prosleđenih privatnih izveštaja, a iz štampanog izveštaja Crvenog krsta Jugoslavije saznajemo da na ponovno vraćenoj južnoj teritoriji Crveni krst poseduje priličan broj pokretne i nepokretne imovine. Pošto postoji bojazan da ta imovina dospe u ruke nacionalno nepodobnih, čelnih i

¹⁹⁷ IAS, F:47.1931/1941

¹⁹⁸ Nevenka Bašić Palković, Subotički Crveni krst od 1918. do 1941., Crveni krst u Subotici 1886-1986, Subotičke novine, Subotica 1986, st. 35

¹⁹⁹ IAS, F:60.21949/1941. U prilogu predmeta, zapisnika o saslušanju vozača, nalazi se i obaveštenje Crvenog krsta o tarifama auto stanice iz 1938/39. godine.

²⁰⁰ IAS, F:60. P-2526/1941.

drugih ljudi, pa će oni tu imovinu premestiti, zgrade i inameštaj u njima oštetiti ili ostaviti bez nadzora – stoga nam je hitno potrebno da na nadležnoj teritoriji poštovane sreske vojne komande dođe do evidencije pokretne i nepokretne imovine i da se sastavi spisak lica koje je poštovana sreska komanda zadužila čuvanjem istih.²⁰¹

Dana 19. 7. 1941. godine je održana osnivačka skupština **Društva mađarskog Crvenog krsta**. Od strane inicijatora sednicu je otvorio **dr Ištven Mezei** lekar i prisutnima predstavio **Martu Mauks** glavnog poverenika zaduženu za južne teritorije. Ona je preuzela predsedavanje sednicom i upoznale prisutne sa opravdanošću organizovanja subotičkog **Društva mađarskog Crvenog krsta**, pozvala delegate da potvrde osnivanje i izaberu rukovodstvo. Svi su jednoglasno i sa velikim oduševljenjem izabrali generala i vojnog komadanta Subotice **Deže Bitoa** za predsednika. Ostali funkcioneri su bili:

Upravnik – lekar **dr Ištvan Mezei**

Dopredsednik – *sup.* **Silarda Sariča**

Glavni lekar – **dr Laslo Fekete**

Sekretar – *sup.* **Mihalja Lepeša**

Potom su izabrali i 32 člana Odbora. Po završetku glasanja **Marta Mauks** glavni poverenik, je u detalje upoznala prisutne sa osnovnim ciljevima i načinom delovanja **Mađarskog Crvenog krsta**.

Saziv je doneo odluku da je novoosnovano **Društvo mađarskog Crvenog krsta** pravni naslednik bivšeg subotičkog odbora **Crvenog krsta Jugoslavije** i tako sva imovina – i pokretna i nepokretna prelazi u vlasništvo nove organizacije.

Doneta je odluka o tome da će organizacija u najkraćem mogućem roku organizovati dvonedeljne kurseve za bolničarke na koje se mogu prijaviti svi zainteresovani. Za one koji su već završili jugoslovenske kurseve će doći do prevalifikacije a njihove ranije izdate isprave će se zameniti mađarskim.

Na sednici odbora 29.7.1941. godine, potvrđena je odluka da je **Deže Bito** general – vojni komadant Subotice počasni i stalni predsednik društva. U isto vreme je došlo i do nekih kadrovskih promena. Za predsednika odbora je predložen **dr Mihalj Mate** vojni lekar, a umesto *sup.* **Mihalja Lepeša** koja je podnela ostavku na funkciju sekretara – *sup.* **Pala Cejsa**. Blagajnica postaje *sup.* **Antala Pletla**. Bilo je reči još i o evidentiranju pokretne i nepokretne imovine društva, o kolima za hitnu pomoć koja trenutno koriste vatrogasci, o pružanju pomoći ruskim (carskim) emigrantima, o organizaciji raznih, na pr. patronažnih, kuvarskih tečajeva.

Na sednici odbora održanoj 26.10.1941. godine ponovo dolazi do kadrovskih promena. Od tada u radu društva učestvuju glavni župan **dr Andor Rek** i njegova supruga, gradonačelnik **dr Janoš Veldi**, također sa suprugom. Osniva se **Podmladak Crvenog krsta** pod vođstvom **Aranke Feč** nastavnice Ženske gimnazije.

Do održavanja prve skupštine **Crvenog krsta** dolazi 7.12.1941. godine, gde je pored ostalog na dnevnom redu bio i izveštaj o dotadašnjem radu.

Do proširivanja predsedništva dolazi 21.2.1942. godine, na mesto predsednika je postavljena supruga gradonačelnika **dr Janoša Veldija**, a njen zamenik postaje **Margita Čajkaš**. Do kraja rata nije bilo promena takve vrste.

Kao sedišta **Crvenog krsta** navode se adrese, za kancelarije - ulica Bem 14, a za vojnu bolnicu - Horti Mikloša (Đure Đakovića) 4 i Sondi 2.

Možemo kotsatovati da je delovanje subotičkog **Crvenog krsta** bilo veoma razgranato: pomagao je jugoslovenskim vojnicima (prvenstveno onima iz Subotice i

²⁰¹ IAS, F:60. P-8357/1941.

severne Bačke) koji su bili u nemačkim logorima, vodio je brigu o deci i udovicama poginulih vojnika. Vodio je evidenciju o nestalim licima i obezbeđivao utočište za povratnike iz ratnog zarobljeništva. Svake godine je organizovao sabirne akcije u državnim okvirima, za članove porodica ranjenih i poginulih boraca sa ruskog fronta. Tako na pr. 4. i 5. 10. 1941. godine se održavaju **Dani Crvenog krsta** koji su za školsku decu bili neradni dani a za vreme trajanja akcije je prikupljeno 12290,30 penga. Svaka se škola, osnovna, srednja i specijalna, zajedno sa humanitarnim udruženjima grada uključila u tu sabirnu akciju. Svi oni koji su dali prilog veći od 100 penga su dobili posebno priznanje.²⁰²

Isto tako, uspešna akcija je sprovedena i 1942. godine kad su "Mali Mađari" i "Skauti" (Levente), sakupljali novac od kojeg su kupovali duvan, slaninu, toplu odeću te pakovali i slali te stvari vojnicima.²⁰³ Slične su akcije obavezno sprovedene svake godine.

Subotički Crveni krst je pomogo i **ruskom Crvenom krstu** koji je prestankom rada **Jugoslaovenskog Crvenog krsta** ostao bez novčane potpore. Više puta su dodeljivana novčana sredstva nezaposlenim ruskim emigrantima u Subotici, o kojima se inače i Grad navčano starao.²⁰⁴

Tesno su saradivali sa **Zelenim krstom**, pomažući im u organizaciji patronažnih tečajeva i pružajući im logističku pomoć.

Pored svega ovoga su organizovali dobrotvorne plesove, pozirešne i bioskopske predstave, a sav prihod od tih manifestacija su namenili za već navedene potrebe i za snabdevanje Bolnice.

U poslednjoj, završnoj fazi rata delovanje **Crvenog krsta** se svodi na planiranje protivvazdušne odbrane i organizovanje pomoći u slučaju vazdušnog napada.

Na kraju možemo konstatovati da se rad **Subotičkog društva Mađarskog Crvenog krsta** u periodu između 1941. i 1944. godine više svodio na vojno-zdravstvene poslove koji su smatrani - za prvorazredne i patriotske, a manje na zbrinjavanje siromašnih i izbeglih lica, što je bilo od sekundarne važnosti, pošto se time bavilo Ministarstvo unutrašnjih poslova.

„Jugoslovenski Crveni krst je obnovljen 1944. godine u Drvaru na predlog vojnog saniteta, rešenjem Nacionalnog komiteta oslobodjenja Jugoslavije. Stvorena je široka narodna organizacija, čiji je rad određen karakterom novih društvenih odnosa.“²⁰⁵ Strogo centralizovana državna uprava olakšala i usmeravala rad **Crvenog krsta**. Tako se ubrzo stvara mreža odbora, kojih polovinom 1945. ima oko 3500, sa preko 400 000 članova.

„U Subotici je Društvo Crvenog krsta osnovano 10. februara 1945.“²⁰⁶ Zadataka pred njim bilo je veoma mnogo. U gradu se nalazio veći broj ranjenika, trebalo je rešavati pitanja repatriraca, vladala je oskudica u namirnicama, ratne žrtve – ljudske i materijalne ostavile su teške posledice. Ukupan broj ljudskih gubitaka iznosio je preko 7000.²⁰⁷

²⁰² IAS, F:60. P-24241/1941.

²⁰³ IAS, F:60. P-29098/1941.

²⁰⁴ IAS, F:60. P-7944/1941.

²⁰⁵ Eva Bažant, Subotički Crveni krst od 1941. do 1944. i od 1944. do 1956.m st. 39., Crveni krst u Subotici 1886-1986, Subotičke novine, Subotica 1986, st. 39

²⁰⁶ Isto

²⁰⁷ Mirko Grlica, dr Antal Hegediš, Milan Dubajić, Lazar Merковиć, Imenik žrtava Drugog svetskog rata na području subotičke opštine, Subotica 2000.

Značajna materijalna pomoć stizala je iz inostranstva.²⁰⁸ Uz takve i druge domaće izvore, radilo se na pomaganju deci boraca stradalih u ratu, nezbrinutim majkama i drugim socijalno ugroženim kategorijama. Organizuju se sabirne akcije, priredbe, radi se na podizanju opšteg higijenskog nivoa, održava nedelja **Crvenog krsta**. **Podmladak Crvenog krsta** formira se po školama. „Prva skupština Crvenog krsta održava se 3. septembra 1945. pod predsedništvom dr Vladete Savića.“²⁰⁹ On će i u narednom periodu ostati na toj funkciji. Redovna skupština **Gradskog Crvenog krsta** je održana 12.5.1946. godine.

Jedan od pravaca delovanja bilo je obezbeđivanje prostorija. U tu svrhu tražen je popravak zgrade u Šenoinoj ulici, koja je bila oštećena od savezničkog bombardovanja.²¹⁰

Delovanje **Crvenog krsta** u poratnom dobu imalo je potuno jasno usmerenje, koje je bilo prilagođeno opštoj društvenoj klimi i podređeno ostvarivanju strogo zacrtanih zadataka.

²⁰⁸ Pomoć je stizala od anglo američke organizacije za civilnu pomoć oslobođenim zemljama, od koje je već u prvoj polovini 1945. dobijeno 120 000 tona namirnica, i od Ujedinjenih nacija, od kojih je do kraja 1947. stiglo 2,5 tona razne robe. Vlado Strugar, Jugoslavija 1941-1945, Beograd 1978, st. 227.

²⁰⁹ Eva Bažant, nav. delo, st. 40

²¹⁰ Radovi su obavljani i početkom 1947. godine izvršeno je i svečano otvaranje tog objekta.

CRVENI KRST U SUBOTICI OD 1946 GODINE

1946. Okružni odbor Crvenog krsta dana 14. marta 1946. godine na plenarnoj sednici razmatra i usvaja uputstva Glavnog odbora Društva Crvenog krsta Srbije o zadacima. Crveni krst je u ovom periodu pomagao subotičku i senčansku bolnicu sa lekovima.

Otvorena je ekspozitura (kancelarija) Crvenog krsta na željezničkoj stanici koja je pomagala putnicima deleći im hranu i lekove, a organizovala je doček dece koja su bila upućena u Češku na izučavanje zanata.

30. decembra 1946. godine održana je svečana akademija Crvenog krsta Subotica povodom 60 godina organizacije.

1947. Aktivisti Crvenog krsta Subotica održali su dvomesečni sanitetski tečaj za učešće u Omladinskoj radnoj akciji Šamac - Sarajevo, i organizovali su kurseve za zdravstvene aktive po selima, školama i fabrikama.

11. maja 1947. godine svečano je otvorena društvena sala u svom domu u Šenojnoj ulici. Crveni krst je iste godine imao 4.266 članova a evidentirano je 8.273 člana podmlatara.

1948. Glavni odbor Crvenog krsta Srbije u januaru osniva jednogodišnju školu za dečje negovateljice. A obzirom na izuzetno izraženu potrebu za ovim kadrom. U Vojvodini Pokrajinski odbor takodje osniva ovakvu školu.

1949. Crveni krst Subotice organizuje tečaj za 40 polaznica iz grada i okoline. Učesnice su dobijale novčani mesečni dodatak za stan i hranu.

U periodu od 25. septembra do 5. oktobra organizovana je Dečja nedelja .

1950. Šezdeset članica Organizacije je povodom Osmog marta, preradilo 6.600 metara platna - donaciju Medjunarodnog dečjeg fonda, tako su izradile 6.000 pelena i 3.000 benkica.

Crveni krst je uz veliki napor i angažovanje otvorio tri dečja restorana i organizovao raspodelu mleka u 16 škola u gradu i u 12 škola u okolini.

Uz neposrednu pomoć Crvenog krsta, uređjene su dečje jasllice u fabrici "Jovan Mikić" u Subotici.

1951. U januaru je održan Dan dečje radosti kada su deci podeljeni poklon paketi, a održana je i priredba na srpskohrvatskom i na mađarskom jeziku.

Početkom aprila održana je godišnja Skupština. Kao poseban cilj istaknuta je potreba da se u 20 seljačkih zadruga osnuje povereništvo Crvenog krsta. Predviđeno je povećanje broja članstva na 25.000.

Početak godine predstavnici UN boravili su u Subotici. Tom prilikom pohvalili su angažovanje Crvenog krsta na planu zdravstveno edukativnog rada.

- 1952.** Crveni krst je poslao dvadesetoro subotičke dece sklono plućnim bolestima, na oporavak u Švajcarsku.

Od 1. do 8. oktobra organizovana je Nedelja Crvenog krsta koja je otpočela otvaranjem zdravstvenog Narodnog univerziteta u Šenoinoj ulici. Odbor Crvenog krsta u Suotici, istim povodom priredio je zabavu u hotelu Beograd.

Iste godine pokrenuta je akcija prikupljanja krvi.

- 1953.** Aktivnosti oko davalatstva krvi intenzivirani su po radnim organizacijama i broj davalaca povećan je na 500.

Od 25. oktobra do 2. novembra, organizovana je Nedelja Crvenog krsta, u okviru koje je obuhvaćen veliki broj davalaca krvi, održano više tečajeva i otvoreno je nekoliko stanica Crvenog krsta za usluge stanovništvu.

- 1954.** Tokom godine organizovani su tečajevi za zdravstveno prosvetovanje po selima, obavezni za žensku omladinu između 14 i 18 godina starosti.

16. maja održana je godišnja Skupština.

U periodu od 1. do 8. novembra održana je Nedelja Crvenog krsta u znaku borbe protiv tuberkuloze.

Iste godine u Subotici je održano savetovanje društva Crvenog krsta iz Subotice, Sente, Sombora, Bačke Topole i Novog Kneževca. Tema je bila zdravstveno prosvetovanje seoske omladine.

- 1955.** Tokom godine organizovano je 66 kurseva kojim je obuhvaćeno 2.000 devojaka.

Ratnoj siročadi je podeljeno 1.344 paketa i pružena je pomoć u funkcionisanju đачkih kuhinja.

U saradnji sa Društvom prijatelja dece i Udruženjem žena Crvenog krsta, organizovana je menza u Zlatnom jagnjetu, gde su siromašna deca svakodnevno dobijala ručak, i te godine Crveni krst dobija i letovalište za decu na Krku.

- 1956.** Početkom februara pristigao je kontingent putera i mleka u prahu, koji se delio prema uputstvima Jugoslovenskog Crvenog krsta.

Crveni krst Subotice je uputio 142 deteta na besplatno letovanje, a 288 pionira je letovalo uz minimalnu doplatu roditelja.

Intenzivirana je propagandna delatnost - održano je ukupno 87 predavanja sa prikazivanjem filmova na kojima je bilo ukupno 17.000 posetilaca.

Nedelja Crvenog krsta održana je u periodu od 6. do 13. maja u znaku poboljšanja higijenskih uslova života.

Crveni krst je bio inicijator otvaranja đачkih kuhinja. Kuhinje su radile u 52 škole u srezu i u njima se hranilo oko 8.000 učenika.

Ovu godinu je posebno obeležilo angažovanje organizacije na zbrinjavanju izbeglica iz NR Mađarske.

1958. Izdržavanje dece čiji su roditelji oboleli od TBC kao i pomoć obolelima.

1960. Preventivno rešavanje pitanja i problema alkoholizma. Inicijativa za omasovljavanje davalastva krvi. Održan sajam dečjih radova.

Prihvat i smeštaj ranjenika iz Alžira i smeštaj istih na Paliću u objekat Hotela "Jezero" i "Trščara", kao i u Blatnom kupatilu.

1961. Zdravstveno prosvetćivanje omladine na predvojničkoj obuci. Inicirana obuka iz prve pomoći i SŽO.

Formiran eksperimentalni centar za zdravstveno vaspitanje na Paliću, koji je funkcionisao četiri godine.

Zbrinjavanje alžirskih ranjenika.

Prvi put u Jugoslaviji na Trgu kod Gradske kuće organizovana je vežba sa izrežiranim saobraćajnim udesom. Ova vežba je snimljena i ovaj snimak je prikazan 1963. godine u Ženevi.

1962. Program za obuku seoske omladine.

1963. Pomoć Skoplju povodom katastrofalnog zemljotresa.

1964. Osposobljavanje predavača prve pomoći i šminkera za realističko prikazivanje povreda i oboljenja.

1965. Intenziviranje obučavanja predavača iz oblasti pružanja prve pomoći. U organizaciji su zaposlena 4 radnika.

Aktivnosti oko pomoći na nasipima zbog velikih poplava na Dunavu.

Prihvaćena su romska deca iz Apatina. Aktivistkinje su ih kupale i šišale a potom oblaćile. Nakon toga su smeštene na Paliću u Bagoljaru gde su ostala mesec dana.

1968. Ukljućivanje Crvenog krsta u sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Organizacija prihvata izbegla na Paliću povodom događanja u Čehoslovačkoj.

- 1969.** Pomoć stanovnicima Banja Luke nakon katastrofalnog zemljotresa i zbrinjavanje dece iz porušenog grada. Učenici i nastavnici iz škole “Karlo Rojč” iz Šargovca nakon zemljotresa 26. i 27. oktobra doselili su se na Palić. Osam meseci su boravili u hotelu “Sport”.
- 1970.** Početak Programa zaštite starih pod nazivom Za sunčanu jesen života. Idejni tvoraci Programa su Antun Futo, dr Etela Rajčić i Gabor Siladi.
- Aktivnosti na masovnoj vakcinaciji stanovništva protiv velikih boginja.
- 1971.** Uvođenje novih oblika osposobljavanja za kućnu negu povredjenih i obolelih.
- Januara meseca formiran je Centar za kućnu negu .
- 1973.** Sabirne akcije za prikupljanje pomoći i distribucija pomoći materijalno nedovoljno obezbeđenim licima.
- 1974.** Osnovan klub omladine Crvenog krsta u Subotici.
- Održano takmičenje u prvoj pomoći u kategoriji omladine i podmlatka.
- 1975.** Osposobljavanje i ispit za vozače motornih vozila iz oblasti pružanja prve pomoći.
- 1977.** Kursevi o higijeni životnih namirnica, ličnoj higijeni i zaraznim bolestima.
- 1978.** Kupljen 25. aprila objekat na Trgu žrtava fašizma broj 3 koji postaje sedište Organizacije.
- 1979.** Pomoć stradalima u katastrofalnom zemljotresu u Crnoj Gori.
- Uspostavljena saradnja sa Crvenim krsto grada Segedinu u NR Mađarskoj.
- Akcija raseljavanja stanara subotičke deponije.
- 1980.** Osposobljavanje i priprema mladih za brak i porodicu.
- Obeležena desetogodišnjica akcije “Za sunčanu jesen života”.
- Inicijativa i aktivnosti na omasovljavanju rada Organizacije sa mladima. Po tome posebno mesto zauzima dr Slobodan Pantelić.
- 1981.** Akcija dobrosusedska pomoć. U Osnovnoj školi “J.J. Zmaj” osnovana je prva ekipa učenika za obilzak starih sugrađana.
- 1982.** Intenzivirane aktivnosti oko osnivanja osnovnih organizacija po radnim organizacijama.
- Posebne aktivnosti na planu prevencije bolesti ovisnosti - alkoholizma. Tim povodom osmišljen program Igra.

U okrilju Crvenog krsta formiran Klub lečenih alkoholičara.

1983. Pomoć Kopaoniku nakon zemljotresa. Pomoć izbeglicama Palestincima i Libancima.

1984. Crveni krst je dobitnik Oktobarske nagrade Subotice.

1986. Obeleženo sto godina postojanja Crvenog krsta u Subotici.

1991. Formiran magacin humanitarne pomoći na adresi Edvina Zdovca broj 2 i u ulici Matije Gupca broj 8 sa ukupno 210 m² površine.

Prihvat izbeglih i prognanih na Paliću. Aktivnosti u granicama mandata Crvenog krsta Subotice u vezi sa prihvatom i smeštajem izbeglih i prognanih.

1992. Prihvat i distribucija humanitarne pomoći.

1994. Od aprila meseca u okviru Crvenog krsta funkcioniše narodna kuhinja sa 203 kuvana obroka dnevno.

1995. Prihvat izbeglih i prognanih nakon ratnih dejstava u bivšim republikama SFRJ.

1996. Aktivnosti u okviru mandata Crvenog krsta u vezi sa izbeglicama i distribucijom humanitarne pomoći iz međunarodnih donacija.

1997. Crveni krst Subotice je realizator programa Letnje škole podmlatka u Baošićima.

Na Paliću se organizuje međunarodni kamp prve pomoći i spasilaštva na vodi.

U okviru Crvenog krsta Subotica funkcioniše služba spasavanja na vodi sa više od 50 aktivnih članova i sa 7 instruktora.

1998. Aktivnosti na planu spasilaštva na vodi dobijaju na značaju .

Ekipa prve pomoći na evropskom takmičenju EFAK u Italiji osvaja peto mesto.

Upućeno je 200 učenika osnovnih škola na oporavak – letovanje u objekat Crvenog krsta Srbije u Baošićima. Sve troškove boravka pokrio je Crveni krst Subotice iz sopstvenog budžeta.

Uspesno se realizuje program Letujmo kod kuće.

Crveni krst Subotice postaje vlasnik odmarališta na Paliću u Vikend naselju sa ukupno 19 stambenih jedinica. U objektu su smeštena izbegla i prognana lica od 1991 godine.

1999. Nadležna služba Crvenog krsta Subotice evidentirala je ukupno 13.479 lica sa statusom izbeglog ili prognanog lica, odnosno 3.000 privremeno raseljenih lica.

Na adresi Put Jovana Mikića otvoren je Distributivni centar sa 1.700 m² korisne površine i kuhinja sa kapacitetom od 6.000 obroka dnevno. Programom narodne kuhinje obuhvaćeno je u kontinuitetu 1.277 korisnika. Topli obrok se dostavlja na 11 distributivnih mesta.

Crveni krst Subotice u toku bombardovanja zemlje od strane NATO snaga, intenzivno deluje u okviru svog mandata. Vršiti masovno obučavanje građana i specijalnih jedinica MUP-a iz oblasti ukazivanja prve pomoći, službe traženja i međunarodnog humanitarnog prava.

Omladina koja je osposobljena za ukazivanje prve pomoći, aktivno učestvuje u saniranju nastalih povreda nakon izvršenih vazдушnih napada.

2000. U programu narodne kuhinje u toku godine pripremljeno je milion obroka za 3.000 korisnika dnevno.

U kategoriji domicilnog stanovništva evidentirano je ukupno 7.862 korisnika humanitarne pomoći u količini od 1.238.379 kilograma

U kategoriji izbeglih i prognanih lica obuhvaćeno je ukupno 1.118 korisnika sa ukupnom količinom pomoći od 638.660 kilograma.

U kategoriji privremeno raseljenih lica evidentirano je ukupno 800 korisnika sa ukupnom količinom humanitarne pomoći od 469.256 kilograma.

U letovalištu Crvenog krsta Subotice na Paliću boravilo je ukupno 243 podmlatkara i omladinaca tokom letnjeg raspusta uz realizaciju bogatog programa.

U maju meseci objavljen prvi broj časopisa HM revije. Poseban kuriozitet časopisa je i poseban prilog na brajevom pismu za slabovide i slepa lica.

2001. Crveni krst je realizator programa Letnja škola podmlatka u Baošićima.

Započeta adaptacija i dogradnja objekta Crvenog krsta na adresi Trg žrtava fašizma broj 3.

2002. Svi planirani programi i aktivnosti se sprovode bez obzira na skućene prostorne mogućnosti Organizacije, nastale zbog adaptacije objekta.

2003. Organizovan oporvak školske dece u odmaralištu Crvenog krsta Crne Gore u Sutomoru.

5. jula četiri člana ekipa prve pomoći u kategoriji omladine kao predstavnici u ekipi nacionalnog društva učestvuje na takmičenju EFAC u Pragu.

Instruktori spašavanja na vodi održali obuku spasilaca u Sutomoru za potrebe Crvenog krsta Crne Gore.

Promocija programa prevencije polno prenosivih infekcija.

Promovisana jedinstvena akcija pod nazivom, Humana subota u okviru programa dobrovoljnog davalaštva krvi na Paliću 2. avgusta, kao i akcija Humani Božić, održana 20. decembra.

2004. U toku nedelje Crvenog krsta 8. maja adaptirani i dogradjeni objekat Crvenog krsta predat na korišćenje članovima organizacije.

Održana medjunarodna manifestacija IFAK - Subotica od 6. maja do 9. maja.

U periodu od 9. avgusta do 31. avgusta, realizovan je projekat pod nazivom Koridor 10 u toku trajanja Letnjih olimpijskih igara u Atini.

30. septembra oformljen Klub dobrovoljnih davalaca krvi.

Realizuje se zimski program Narodne kuhinje, a distribuirano je ukupno 111.200 toplih obroka.

Realizovan je program novčane pomoći za interno raseljena lica u saradnji sa MKCK i Rpubličkim komesarijatom za izbeglice za ukupno 87 porodica.

2005. Posebni rezultati se postižu u saradnji sa transfuziološkom službom Zdravstvenog centra u Subotici, darivanjem softvera za obradu podataka davalaca krvi na području Skupštine opštine Subotica.

U toku godine se u kontinuitetu realizuju programi namenjeni deci iz romske raseljeničke populacije, s ciljem olakšanja socijalizacije i uklapanja u sredinu.

Skupština Republike Srbije doneo je Zakon o Crvenom krstu Srbije (Sl. Gl. br. 107/05)

2006. U sklopu programskih aktivnosti obeležava se 130 godina Crvenog krsta Srbije.

U prvom polugodištu vodile su se aktivnosti oko usaglašavanja statuta Crvenog krsta Subotice sa Zakonom o Crvenom krstu Srbije, statutom Crvenog krsta Srbije i statutom Crvenog krsta Vojvodine.

LITERATURA

Izvori:

Istorijski arhiv Subotica
F:002. Gradsko veće slobodnog kraljevskog grada –
Subotica (1861-1918)
F:047. Gradsko poglavarstvo - Subotica (1918-1941)
F:057. Sresko načelstvo - Subotica (1934-1941)
F:060. Gradsko načelstvo Slobodnog kraljevskog grada –
Subotica (1941-1944)
F:068. F:068. Gradski narodni odbor - Subotica (1944-1955)
F:070. Okružni narodni odbor - Subotica (1945-1946)
F:165. Sreski odbor društva crvenog krsta - Subotica (1939)
F:425. Narodni odbor opštine - Subotica (1960 -)
Sajt Crvenog krsta Srbije – April 2006

Literatura:

grupa autora,
grupa autora,
Emil Libman,
Laslo Mađar,
Stevan Mačković,
Milenko Palić,
Tatjana Petković,
Kosta Petrović,
Smilja Prodanović,
Kolozsi Tobor,
Szabadka - Palićsfürdő utmutotoja, Subotica 1943

Vöröskereszt egyletének története, Budapest 1904
Crveni krst u Subotici 1886-1986 - A Szabdkai Vöröskereszt 1886-
1986, Subotica 1986.
Istaknuti lekari Subotice (1792-1992), Subotica 2003.
Ilustrovana istorija Subotice, Subotica 2004.
Industrija i industrijalci Subotice 1918-1941, Subotica 2004.
Ustanove za zaštitu i osiguranje radnika u Vojvodini 1918-1941.
(Radnička komora, okružni uredi, Berza rada, inspekcija rada),
Novi Sad 1986.
Iz života ruske emigracije u Subotici u periodu od 1919-1941, Ex
Pannonia br. 1, st. 155-164
Kr. Slob. Grad Subotica i kupalište Palić, Subotica 1928.
Sreski odbor Crvenog krsta 1939. godine, Rukovet br. 7-8-9,
Subotica 1998.
Szabadkai sajtó (1919-1945), Subotica 1979.

POPIS PRILOGA:

1. IAS, F:2. polg 3905/1886
2. IAS, F:2. polg. 3225/1889
3. IAS, F:2. mernok. 264/1891
4. IAS, F:2. XXIII 33/1895
5. IAS, F:2. II 163/1907
6. IAS, F:2. V 1478/1914
7. IAS, F:2. eln. 1300/1914
8. IAS, F:2. Eln. 1543/1914
9. IAS, F:2. XII 629/1914
10. IAS, F:2. I 106/1915
11. IAS, F:2. XV 336/1915
12. IAS, F:2. II 98/1916
13. IAS, F:47. X 28/1928
14. IAS, F:47. X 196/1928
15. IAS, F:47. X 301/1930
16. IAS; F:47 257/1934
17. IAS, F:47 III 2093/1936
18. IAS, F:47. III 76/1938
19. IAS, F:57.203/1938
20. IAS, F:60.2526/1941
21. IAS, F:60.9006/1941
22. IAS, F:60.12804/1941
23. IAS, F:60.22044/1941
24. IAS, F:60.21949/1941
25. IAS, F:68. V 333/1945

1.
IAS, F:2. polg. 3905/1886

1886 évi március hó 31-én Szabadka sz. Kir. városban tartott rendes havi közgyűlés jegyzőkönyvének

Kivonata

Olvastatott a magyar szent korona országai vöröskereszt egyletének f. évi március hó 4-én 521 Szám alatt kelt átirata, melyben vöröskereszt fiók egyletnek leendő alakítására hívja fel a város hatóságát, mely átirat a tanács részéről azon javaslattal terjesztetik be a közgyűléshez, miszerint a törvényhatósági bizottság részéről határozatilag kimondandó lenne, hogy e város közönsége Szabadkán vörös kereszt fiók egylet alakítását melegen óhajtja, ezen egyletbe 100 ft összeggel alapító tagul belép s az egylet tagjainak gyűlése végett egy öt tagból álló bizottságot küld ki a saját kebeléből azon kérelemmel, miszerint az alakítandó fiók egylet érdekében minden lehető elkövetni szíveskedjenek.

Mínthogy a város törvényhatósága az egylet tagjai közé már számú közgyűlési határozattal belépett s évenként 20 ftoz fizet az egylet pénztárába, ennél fogva a tanácsnak az egyletbe lépésre vonatkozó javaslata a fenti indoknál fogva mellőztetik, hanem Szabadkán egy fiók egylet alakítása egyhangúlag elfogadtatik s a fiók egylet részére a tagok gyűjtésével a tanács megbízatik, miért is erről kivonatilag értesítetik.

Kiadta
Kulunchich József
főjegyző

Ezen átirat azon javaslattal terjesztetik be a közgyűléshez, miszerint a törvényhatósági bizottság részéről határozatilag kimondandó lenne, hogy a város közönsége Szabadkán vörös kereszt fiók egylet alakítását melegen óhajtja, ezen egyletbe 100 ft. összeggel alapító tagul belép s az egylet tagjainak gyűjtése végett egy öt tagból álló bizottságot küld ki a saját kebeléből azon kérelemmel, miszerint az alakítandó fiók egylet érdekében minden lehető elkövetni szíveskedjenek.

Kelt Szabadkán 1886 évi márczius hó 30. tartott tanácsülésből.

Kiadta:
Manojlovich
jegyző

4834

3905/1886 sz.

A magyar szent korona országai vörös kereszt egyletének f. évi márczius hó 4-én 521 sz. A kelt átirata, melyben vörös kereszt fiok egyletnek Szabadkán leendő alakítására hívja fel a város polgármesterét.

Tek. Közgyűlésnek (az átirattal:)

521 szám

Tekintetes polgármester ur!

Szabadka város majdnem 62 000 lakosával, fejlett társadalmi életével, virágzó magánegyleteivel azon helyek közé tartozik, hol a vörös kereszt egylet mindeddig nem alakult meg.

Ma midőn országszerte több mint mint 450 vörös kereszt testület működik, nagy súlyt fektetünk azra, hogy ily helyen, hol a fogékonyság hazafias és emberbaráti céljaink iránt nem hiányzik, fiókegylet, illetőleg városi választmány alakuljon.

A szükséges actió megindítása végett megkeresést intézünk Szabadka város főispánjához Méltóságos Jankovich Aurél urhoz, ki kérelmünk szives támogatását készséggel megígérte.

Nem kételkedünk, hogy ő Méltóságának és Tekintetes polgármester urnak vállvetett működését siker fogja koronázni.

Azon bizalomteljes kérelemmel van szerencsénk tekintetességedhez fordulni, méltóztassék ügyünket azon jó indulattal támogatni, melylyel eddig is az egylet érdekében intézett átiratainkat és megkereséseinket elintézni méltóztatott.

A mennyiben átirási ivenk vagy egyéb, a működés megkönnyítésére szolgáló egyleti kiadványok nem állnának igen tisztelt polgármester ur rendelkezésére, mi azokat készséggel közvetítjük.

Kitünő tisztelettel maradván

Budapesten, 1886 évi márczius 4én

Gróf Károlyi Gyula

2.

IAS, F:2. polg. 3225/1889

Szabadka sz. kir. város tanácsa

Igtatókönyvi szám. 3225

Tárgy:

Az országos vörös kereszt egylet megbizottjának kérvénye háború esetén ágyak és segélyezés iránt.

Határozat:

A kérvény folytán az országos vörös kereszt egylet helyi választmánya részére háború esetén 40 felszerelt ágy valamint a helyi viszonyokhoz mérten megfelelő pár helyiség rendelkezésére bocsájtani rendeltetik.

Miről a számvevőség végzésileg és az országos vörös kereszt egylet megbizottja átiratilag értesítetik.

Kelt Szabadkán 1889 évi április hó tartott tanácsülésből.

Lévay ... Tanácsnok

Tekintetes Tanács!

Az országos vöröskeresztegylet által még 1886 október 24-én Szabadkán tartott vegyes bizottsági ülésen a midőn Bács-Bodrogh vármegye főispánja a cs. és kir. katona parancsnokság képviselői Ivánka Imre főgondnok és a megye ugy a város első tisztviselői résztvettek, valamint a város polgármestere mint a tanács jelenlevő tagjaitól azon ígéretet vette az egylet, hogy esetleges háború esetén nemcsak anyagi pártolásra számíthatunk, hanem hajlandónak nyilatkozott a város hogy a rendelkezése alatt lévő ágyakat is átengedi kölcsön képen azon időre amidőn a betegszálló állomáson sebesültek ápolatnak.

Ez okból mély tisztelettel felkérem tekintetes Tanácsot nyilatkozni az iránt valjon hány ágyat lenne hajlandó háború esetén a választmány rendelkezésére bocsájtani, esetleg mily nemű segélyre számíthat egyesületünk a vész idején.

Tekintve, hogy a központ válságos időket helyez kilátásba a midőn segélyezésünk erejével tisztában kell lennünk, szabad legyen kérem hogy elhatározását velem mielőbb tudatni szíveskedjék.

Szabadkán 1889 évi március hó 28-án

A vörös kereszt egylet megbízásából
Szigethy József
egyleti megbízott

3.

F:2. mernok. 264/1891

264/1891

3978/91

B. Vojnics Imre kérvénye a Vöröskeresztegylet részére ingyenvilágítás engedélyezése iránt.

Ezen kérvény folytán a Vöröskeresztegylet szabadkai választmányának a tartandó tánczvigadalom alkalmával a gázvilágítás ingyenes használata engedélyeztetik.

A költség a mérnöki tisztség megállapítása után az „Előre nem láthatok” számlájából lesz fedezendő.

Miről a mérnöki tisztség és számvevőség végzésileg értesítetnek.

Kelt Szabadkán 1891 évi april hó 1-én tartott tanácsülésből.

kiadta

jegyző

4.

IAS, F:2. XXIII 33/1895

1400. szám
1895.

KÖZPONTI IRODA :

Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 2. sz.

Mellékelve van szerencsém a magyar szent korona országai vöröskereszt egyesületének 1894. évben kifejtett működéséről szóló jelentést becses tudomásvétel végett megküldeni, kérvén emberbaráti ügyünket hathatós támogatásában a jövőben is részesíteni.

Kitünő tisztelettel maradván

Az elnök:
Gróf Csekonics Endre,
v. b. titkos tanácsos

Budapesten, 1895. évi június hó 20-án.

5.

IAS, F:2: II 163/1907

2860. szám

1907.

Mellékelve van szerencsém a magyar szent korona országai vörös-kereszt egyesületének az 1906-ik évben kifejtett működéséről szóló jelentését, valamint annak bevezető részéigyanánt a folyó évi május hó 21-én megtartott országos közgyűlésről felvett jegyzőkönyvet nagybecsű tudomásvétel végett megküldeni, tisztelettel kérvén, hogy emberbaráti és hazafias céljainkat a jövőben is hathatósan elősegíteni szíveskedjék.

kiváló tisztelettel

Budapesten, 1907. évi június hó 26-án.

Az igazgatóság nevében:

Gróf Csekonicz Endre

v. b. t. tanácsos,

kir. főasztalnokmester, elnök.

Babarczy-Schwartz Ottó tr.

főrendibázi tag,

m. kir. udvari tanácsos, főgondnok.

6.
IAS, F:2. V 1478/1914

12553. szám

Tekintetes Polgármesteri Hivatal!

Tisztelettel felkérjük a tekintetes polgármesteri hivatalt, hogy a csatolt felhívást, illetve kérelmet a célnak leginkább megfelelő módon közismertté tenni szíveskedjék.

Kérésünk teljesítésének reményében fogadja a tekintetes polgármesteri hivatal hálás köszönetünknek nyilvánítását.

Budapest ,1914 évi szeptember hó 8-án,

Teljes tisztelettel
„A magyar szent korona országainak
vörös-kereszt egylete.”

AZ IGAZGATÓSÁG

Ruchan
Tisza

Szabadka szabad királyi város tekintetes
polgármesteri hivatalának

10 drb melléklet.

S z a b a d k a .

Felhívás

illetve kérelem a hazai vadászterületek tulajdonosaihoz és bérlőihez.

A harctéren sebesült, vagy megbetegedett vitéz katonáinknak száma az általuk aratott fényes győzelmek sorával arányban napról-napra szaporodik.

Nemcsak a hadvezetőség, hanem a minden áldozatra önként és örömet kész, hazafias társadalom is külön-külön együttesen a legnagyobb lelkiismeretességgel és semmiféle fáradozást sem kimélve azon iparkodik, hogy hős fiainknak sorsát lehetőleg türhetővé tegye. Gondoskodva van tehát igényeiknek és szükségleteiknek minden irányban való kielégítéséről, megfelelő ételmezésükről is. Kétségtelen azonban, hogy az ételmezés javítása, különösen pedig változatossá tétele tekintetében, szemben a gyengélkedő szervezettel, megbecsülhetetlen jelentőséggel bírna, ha sebesült és beteg, de különösen, ha a lábadozó katonák ételmezésébe az apró vad, melyben hazánknak jóformán mindegyik vidéke bővelkedik, szintén bevonható lenne.

Erre való tekintettel ama kérelemmel fordulunk tehát hazánk vadászterületeinek tulajdonosaihoz és bérlőihez, hogy vadászszákmányuknak egy részét az említett célra áldozni szíveskedjenek.

A kik hálára kötelező készséggel hajlandók kérésünket nagybecsű figyelmükre méltatni, szíveskedjenek a harctéren sebesült vagy megbetegedett katonáink ételmezésére szánt vadat a szállításra alkalmas kihűlt állapotban, a vörös-kereszt egylet címére, (Budapest, Hűtőház IX. Tóth Kálmán-utca 8-10. sz.) feladva továbbítani és erről egyidejűleg egyletünket (Budapest, L, Disz-tér 1. sz.) levelezőlapon értesíteni.

A magyar szent korona országainak
vörös-kereszt egylete.

7.

IAS, F:2. eln. 1300/1914

1300/914

A szabadkai gör. kel. szereb egyházközség nevében Dimitrievics Szvetozár elnök kérelme a Magyar szent korona országai Vörös Kereszt egylete részére való gyűjtés engedélyezése iránt.

Határozat

Ezen kérelem a szabadki gör. keleti szerb hitközség előljáróságának a Magyar szent korona országai Vörös Kereszt egylete részére való gyűjtésre az engedélyt megadom. Mely határozatomról Szalay Mátyás rendőrfőkapitány és Dimitrievics Szvetozár hitközségi elnök értesülnek.

Szabadkán, 1914. aug. hó 9-én

Bíró Károly
udv. tan. polgármester

azzal, hogy 30 napon belül a begyűlt pénznek rendeltetés helyére juttatását nálam igazolni köteles.

Ad Ikt. 85/8 sz. ex 1914.

Szabadka, 1914. VIII.3-án

Tekintetes Rendörkapitányságnak Szabadkán

Méltóságos és főtisztelendő Sevicz Mitrofán bácsegyházmegyei gör. kel. szerb Püspök úr 1914. évi július hó 30.án (17.én) 142/1914. sz. a kelt közlevelében utasította, a fennhatósága alatt álló egyházközségeket, hogy, az előzetes illetékes engedély alapján, a hitsorsosok (?) között a Magyar Szt. Korona Országai Vörös Kereszt Egylet részére adományokat gyűjtsenek és az ekkép összegyűjtött adományokat neki átszolgáltassák, aki ezen összegeket a rendeltetési helyükre fogja juttatni.

Amidőn ezen rendeletéről a tek. címet értesítjük, tisztelettel kérjük:

Méltóztassék az alulírott egyházközségnek ilynemű engedélyt mielőbb megadni.

A szabadkai gör. kel. szerb egyházközség nevében:

Ognyanov Péter
Jegyző

Dimitrijevic Szvetozár
elnök.

8.

IAS, F:2. Eln. 1543/1914

Szabadka szab. kir. Város tisztii főorvosa.

485. szám
főorvos 1914.

MÉLTÓSÁGOS POLGARMESTER ÚR!

A magyar szent korona országai vörös-kereszt egylet körlevelet intézett Szabadka szab. kir. város Tanácsához mely körlevél 22157 tan. sz. alatt iktatott be. E körlevelet Méltóságod, elintézés céljából, a t. főorvosi hivatalnak osztotta ki.

A körlevélben foglalt felhívás szerint a magyar vörös-kereszt a katona tartalék kórházak, betegnyugvó állomások, kisegítő kórházak és üdülő házakban elhelyezett katonák, illetőleg sebesültek számáról haladéktalan értesítést kér. A m. kir. Belügyminiszter úr 5256/914 eln. ez. - hivatalomhoz Méltóságodnak 1275/914 eln. sz. alatt érkezett utasítása szerint az említett intézetek beteglétszámukról jelentést tenni tartoznak. A katonai tartalék kórházak parancsnoksága velem, illetőleg hivatalommal napról-napra közli a változási kimutatásokat; azonban sem a vörös-kereszt, sem a betegnyugvó állomás, sem a Szeretet Nőegylet, sem a Délvidéki bank által fentartott kisegítő kórházak forgalmáról mind a mai napig értesítést, helyesebben kimutatást nem kaptam.

Eltelkintve attól, hogy a beteg forgalmi kimutatás ilyen körülmények között a lehető legnagyobb mértékben hiányos s ennek következtében nemcsak a vörös-kereszt központjának, helyesebben Méltóságodnak, sem a város közönségének az említett intézetek forgalmáról jelentést tenni nem tudok, de nem felelhetek meg Méltóságod 1275/914 eln. sz. rendeletének sem.

Amikor arra kérem Méltóságodat, hogy e jelentésemet jóváhagyólag tudomásul venni, egyúttal arra is kérem, hogy ez intézményeket az adatszolgáltatás fontosságára való tekintettel felszólítani méltóztassék, hogy beteg forgalmi kimutatásaikat a mellékelt minta szerint hetenként a II.fokú egészségügyi főnökéhez betérjesszék.

Szabadka, 1914. évi szeptember hó 29-én

főorvos.

13352. szám.

1914.

Körlevél

mindazokhoz, a kik tartalék-kórházat, betegnyugvó-állomást, kiségitő-kórházat vagy üdülőházat fentartanak.

A magyar szent korona országai vörös-kereszt egylete igazgatóságának az egységes intézkedés szempontjából tudomással kell bírnia arról, hogy mely egészségügyi intézetek, úgy mint: tartalék-kórházak, betegnyugvó-állomások, kiségitő-kórházak és üdülőházak kezelnek már sebesült, beteg vagy lábbadozó harcosokat, és melyek üresek.

Felkérjük ennél fogva a t. Czimet, hogy mihelyt a vezetése alatt álló egészségügyi intézet megkezdte működését és sebesülteket, betegeket vagy lábbadozókat gondozásra átvett, minket arról táviratilag vagy levélben az átvett katonák számának megjelölése mellett értesíteni szíveskedjék.

Ugyancsak nagybecsü értesítését kérjük, mihelyt a sebesültek, betegek, illetve lábbadozók mindannyian eltávoztak és az egészségügyi intézet üres lett.

Ebből az alkalomból közöljük, hogy Saxlehner András úr keserűvízforrás-tulajdonos (Budapest VI., Andrásy út 3.) az egyesület részére 30.000 üveg keserű-vizet ajánlott fel. Amennyiben a t. Czim ebbéli szükségletét velünk közli, szívesen intézkedünk elszállítása iránt.

Budapesten, 1914. évi szeptember hó 8-án.

Tisztelettel
AZ IGAZGATÓSÁG.

Gróf Gsekonics Endre s.k.
kir. biztos, elnök.

Báró Feilitsch Berthold s.k.
központi főmegbizott-főgondnok.

9.

IAS, F:2. XII 629/1914

BUDAPEST,
VI, VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 55

NAGYSÁGOS POLGÁRMESTER ÚR!

A Magyar Szent Korona Országainak Vörös Kereszt Egylete javára kibocsájtott jótékonyági bélyegekből 10 sorozatot Nagyságos Polgármester úr vezetése alatt álló város részére azzal zárok ide, hogy azt megtartani és a szigorú elszámolás tárgyát képező jegyekért járó 100 koronát a csatolt befizetési lap útján megküldeni méltóztassék.

A művészi kivitelű jegyek jövedelme a Vörös Kereszt Egylet alapjainak gyarapítására fordítatnak, tehát oly hazafias és magasztos célt szolgálnak, amelynek teljes erejű támogatása a mai időben elsőrendű hazafias kötelesség!

Fogadja Nagyságos Polgármester úr őszinte köszönetünk nyilvánítását.

Hazafias
tisztelettel

m. kir.
ministeri tanácsos

10.
IAS, F:2. I 106/1915

131/1915 szám.

Rokkant Katonákat Gyámolóító
és Elhelyező Hivatal.
Budapest, VI., Andrassy-út 8. szám.

MÉLTÓSÁGOS POLGÁRMESTER ÚR!

A Magyar Szent Korona Országainak Vöröskereszt Egylete megalakította a Rokkant Katonákat Gyámolóító és Elhelyező Hivatal azon célból, hogy a háborúban értünk harcolt és bármely oknál fogva rokkantakká vált katonákat rokkantságuk mérvéhez képest a polgári társadalomban kenyér keresethez juttassuk és megmentsük őket a koldusbottól, attól, hogy a társadalom munkanélküli eltartottjaivá váljanak.

Éppen e célból azokat akik - bár kisebb mérvben - munkaképesek, minden rendelkezésünkre álló eszközzel munkára akarjuk szorítani. Ezen nagy és nemes feladathoz azonban úgy a nagyközönség, mint annak irányítójának: a városi hatóságnak erős támogatására van szükségünk.

Hogy feladatunknak kellőképp megfeleljünk, fel kell kutatnunk az ország egész területén élő rokkantakat, viszont a nagy közönség erkölcsi kötelessége, hogy ezen - egyébként is használható rokkantak számára megfelelő munkaalkalmat biztosítson.

Ezen feladat biztosítása érdekében intézkedtünk, hogy lehetőleg minden városban a Vöröskereszt Egylet választmányának keretén belül rokkant bizottságok alakuljanak, melyek tagjai az önként jelentkező rokkant gyámok, kik vállalkoznak arra, hogy a rokkantak összeírását elvégzik, a munkaközvetítésben részt vesznek és a hozzájuk beosztott rokkantakat továbbra is pártfogásukban részesítik.

Úgy hivatalunknak, mint gyámi szervezetünknek nagy szüksége lesz azonban a városi hatóságok s így elsősorban Méltóságos Polgármester Úr jóindulatára és hathatós pártfogására.

Kérjük: ennél fogva Méltóságodat kegyeskedjék intézményünket a város közönségének figyelmébe ajánlani, hogy rokkant katonák alkalmazása által igyekezzenek a háború által sújtottak bajain segíteni.

Midőn ismételten Méltóságos Polgármester Úr szíves jóindulatába ajánljuk intézményünket, mely mindenkor készségesen áll Méltóságos Polgármester Úr rendelkezésére fogadja mély tiszteletünk nyilvánítását.

Budapest 1915 április havában.

11.
IAS, F:2. XV 336/1915

Szabadkán, 1916. évi január hó 8-án tartott rendes közgyűlésének jegyzőkönyvi kivonata.

6 kgy. 1916.

27310 tan. 1915.

„Magyar szt. korona országainak Vöröskereszt egylete” szabadkai fiókjának kérvénye tűzifa segély megadása iránt.

H a t á r o z a t

A törvényhatósági bizottság felhatalmazza a tanácsot hogy Vöröskereszt egylet helyi kórházának háború tartamára szükségletéhez mérten tűzifát utaljon ki.
k; m.f.

főjegyző

12.
IAS, F:2. II 98/1916

1668 szám

eln.1916

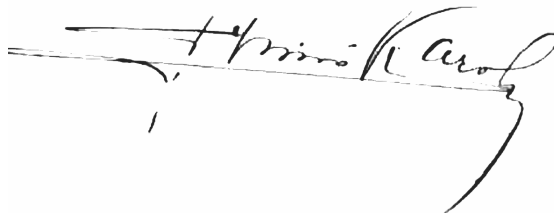
Tekintetes városi T a n á c s n a k

Szabadkán

A Magyar Vörös Kereszt Egyesület vállalkozott arra, hogy Ő Felségének születés napján augusztus hó 18-án a harctéren küzdő vitéz magyar csapatokat bőséges szeretet adományokkal elássa.

Ezen cél előmozdítása érdekében a magyar vörös kereszt Egyesület elnöksége megkereste hivatalomat is, minek folytán az iránt keresem meg a tekintetes városi Tanácsot, hogy a rendelkezésre álló alapokból a városnak egy arányos összegben megállapítandó adományát megszavazni és azt a Magyar Vörös Kereszt Egyesület címére /: Budapest V.Lipót körút 1.sz.:/ eljuttatni szíveskedjék.

Szabadkán, 1916 évi augusztus hó 6-án

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Udvardy Károly'. The signature is written in a cursive style with a long horizontal stroke at the end.

udv.tan.polgármester

13.

IAS, F:47. X 28/1928

Izvadak

Iz zapisnika redovne sednice Gradskog odbora grada Subotice održane dne 28. februara 1928. godine

Broj 218 – G.O.

3315 sen.

Predlog gr. Senata radi pripomoći gladnim u pasivnim krajevima

O d l u k a:

Gradski Odbor na predlog gr. Senata ustanovljuje pripomoć gladnima u pasivnim krajevima svotu od din. 10 000 – slovom deset hiljada dinara kod računa „Nepredviđeni“ i to iz razloga što je po celoj državi pokrenuta jedna hitna akcija, kako od same državne vlade, tako i od samoupravnih opštinskih vlasti i raznih humanih društava, da pomognu gladnima u Bosni Hercegovini, Dalmaciji, Liki i Crnoj Gori, gde su naši sudržavljani bez njihovih krivica došli u takovo bedno stanje, da im se mora hitna pomoć pružiti. Odobrena pripomoć će se isplatiti na netaksiranu priznanicu mesnom odboru u Subotici Društva Crvenog Krsta Kr. S.H.S., da ovaj novac odmah dostavi tamo gde je pomoć najpotrebnija.

Sa ovom odlukom se izveštava gr. Senat, gr. Računovodstvo, Mesni odbor u Subotici Društva Crvenog Krsta Kr. S.H.S.

D.K.G.

gr. vel. beležnik

S. Kopilović, sr.

14.

IAS, F:47. X 196/1928

Subotički Oblasni Odbor
Društva Crvenog Krsta S.H.S.

Br. 462

16. novembra 1928. god.

Gospodinu subotičkom gradonačelniku i gradskom senatu

U svom radu subotički Crveni krst je za poslednje 2 – 3 godine pokazao lepe rezultate. On danas broji preko 200 redovnih i preko hiljadu pomažućih članova.

Za poslednjih 2 – 3 godine, od kada je uspeo, da se pravilno organizuje i došao do svog lokala, subotički Crveni krst je na svim poljima rada iz oblasti Crvenog krsta, pokazao dosta lepih rezultata. On je u danima teških poplava skupio i za stradalnike stavio na raspoloženje Glavnom Odboru Crvenog krsta preko 120 000 dinara u gotovom novcu. U prošloj godini prikupio je, koje u hrani i naturalijama a koje u novcu za gladne u zemlji oko 60 000 dinara i tu sumu takođe dostavio Glavnom odboru. U varoši je preko cele godine u granicama svojih redovnih sredstava pomagao veliki broj sirotinje i u buduće će deliti podjednaku pomoć siromašnima u bedu zapalim porodicama, bez razlike vere i narodnosti.

Subotički Crveni krst tiho i bez reklame vrši svoju humanu misiju, bez ikakve javne materijalne pomoći i svoju delatnost sveviše razvija u raznim pravcima, tako da će on uskoro postati jedan moćan socijalno humani faktor u našoj varoši, od koga će ovdašnje društvo imati i mnogo veće koristi.

U toku ove godine pala je odluka upravnog odbora, da se u najkraćem vremenu na Paliću podigne jedno oporavište Crvenog krsta za bolešljivu decu u sada se sav napor upravo u tom pravcu kreće, da se ova odluka što pre ostvari, što će jedna ovakva institucija u neposrednoj blizini varoši značiti za Suboticu, gde tuberkuloza satire njen podmaladak, nije potrebno naročito obrazložavati.

U izvršenju svojih humanih zadataka ovdašnji Crveni krst se pomaže isključivo svojim sopstvenim sredstvima, članarinom i prihodima od zabava i dana Crvenog krsta. Ti prihodi bi mogli biti dovoljni za akciju u posve skromnim granicama, ali za jednu humanitarnu akciju većega stila od koje će širi slojevi građanstva imati u budućnosti velike koristi, ta su sredstva nedovoljna. Tu Crveni krst mora biti pomognut i od naših samoupravnih tela kojima dobrobit njihovih građana mora biti jedna od prvih briga.

Uveren da će subotička gradska uprava sa svoje strane rado potpomoći Odbor Crvenog krsta u vršenju njegovih zadataka, potisanom je čast umoliti gospodina gradonačelnika i gradski senat, da ovdašnjem Crvenom krstu odredi za ovu godinu jednu sumu od 15 – 20 000 dinara, koja će se uneti u fond za podizanje dečijeg opravilišta na Paliću.

Po raspoloženju članoa odbora za ovu stvar i trudu koji oni ulažu oko stvaranja prihoda za ovu svrhu, Odbor računa, da će već početkom 1930. godine moći pristupiti prvim poslovima na ostvarivanju korisne ustanove.

sa odličnim poštovanjem
predsednik Crvenog krsta
Dr Miodrag Aćimović³¹⁶

³¹⁶ Gradski senat nije mogao izaći u susret ovoj molbi „pošto zasada nema budžetskih mogućnosti“ ali u istoj odluci stoji i da je spreman pomoći materijalom iz „Inžinjerskog magacina“ u slučaju da se sa gradnjom otpočne.

15.
IAS, F:47. X 301/1930

Rusko Društvo Crvenog Krsta
U Kraljevini S.H.S.
Odbor za Suboticu i Palić
8. aprila 1930
Br. 16

ГРАДОНАЧЕЛНИКУ ГРАДА СУБОТИЦЕ

Управа Одбора Руског Друштва Црвеног Крста за Суботицу и Палић има част обратити се Вама са овом учтивом молбом.

Почев од 1921. год. Одбора Руског Друштва Црвеног Крста изводи своју хуману делатност у погледу указивања помоћи сиромашним, изнемоглим и болесним руским емигрантима, изналазећи средства са великим тешкоћама за ту циљ потем сакупљања добровољних прилога, прихода од приређивања чајанка, забава, предавања, чланских улога и томе слично.

У последње време, а нарочито у прошлој и овој години велики се број сиромашних руских емиграната обраћа овом одбору ради указивања материјалне помоћи, а за подмирење нанеопходнијих потреба за опстанак.

Управа Одбора Руског Друштва Црвеног Крста, у колико је могла, старала се да се молиоцима макар и у малом делу одазове, али та помоћ није била довољна с обзиром на скромна средства управе.

Сада Одбор нарочито осећа оскудицу у средствима због тога што услед болести лекара амбуланте Руског Црвеног Крста мора и њему пружити помоћ, а осим тога има и велики број незапослених Руса, којима треба помагати бар у издавању хране ради одржавања живота.

Имајући све ово у виду, а такође и то што сада нема никаквог начина за побољшање материјалног стања Одбора, Управи је част обратити се Градоначелнику с молбом да по могућности додели Одбору Руског Друштва Црвеног Крста у Суботици новчану помоћ, имајући у виду хумани циљ установе, чија је дужност свакоме сиромашном и знемоглом пружити помоћ.

У току целог времена од 1921 до 1930 г. Ова Управа се сада први пут обраћа граду Суботици и стога се и нада да ћете се Ви, Господине Градоначелниче, одазвати овој молби, чиме ћете учинити велико дело хуманости, зашто ће Вам цела руска колонија у Суботици бити захвална.

Председник Одбора
Професор универзитета
Троицки Сергије³¹⁷

³¹⁷ IAS, F:47. X 301/1930. U predmetu su dve gotovo istovetne molbe, prva iz 8. aprila 1930. i druga iz 2. februara 1931. godine. Kao odgovor na prvu molbu, na sednici Градског Сената 12. априла донета је одлука да се са рачуна „Награде и припомоћи“ издвоји 3000 динара, а за другу, одлуком на седници од 11. фебруара 1931. године, – 500 динара и уплати Одбору Руског Друштва Црвеног Крста. No, u сачуваној документацији налази се и доставница из 24. априла 1930, из које се

16.
IAS; F:47 257/1934
Mesni odbor Crvenog Krsta
Br. 538
29.XII 1933
Subotica

Kulturno - socijalnom odeljenju grada Subotice

Prema tom traženju od 12-XII- t.g. čast nam je sledeći izveštaj podneti:

- 1) broj stalnih članova: 5
 broj redovnih članova : 135
 broj pomažućih članova: 463
- 2) Predsednik uprave: dr Miodrag Aćomović prof. Umiverziteta, potpredsednica Kosara dr Josipa Martinisa i Olga Petra Ognjanova. Sekretar: Dušan Stojković školski upravitelj, blagajnik: Radomir K. Vujić školski nadzdornik. Upravni odbor se sastoji sem gornjih još iz 37 članica i 39 članova. Nadzorni odbor: predsednik Ilija Lepedat i još 2 člana.
- 3) U cilju svršavanja tekućih poslova održano je 8 odborskih i 1 skupštinska sednica.
- 4) Prihodi su bili:članarina od čajanki i od kermesa na Paliću u ukupnoj sumi od 17 100 din.
- 5) Izdaci
 - a) pojedinačne pomoći - 4 500 din.
 - b) za odelo i obuću sir. škol. deci – 6 200 din.
 - c) za lekove sirotinji – 2 000 din.
 - d) za poplavljene u Dravskoj i Savskoj ban. – 1 000 din.

po nalogu predsednika
sekretar Dušan Stojković

vidi da akt sa odlukom nije mogao biti uručen predsedniku Odbora prof. Troickom „pošto se nalazi sa poslom u Parizu na neznano vreme“.

17.
IAS, F:47 III 2093/1936

СРЕСКИ ОДБОР
ДРУШТВА ЦРВЕНОГ КРСТА
Бр 563
28. XII 1935 год.
СУБОТИЦА

Господину градоначелнику
ЗА ЕКОНОМАТ ГРАДСКОГ ПОГЛАВАРСТВА

Част нам је известити Вас да овај Одбор на дан 15 децембра 1935 године у 4 часа по подне приређује чајанку у Градском Позоришту као и прошлих година.

Умољава се стога Економат да изволи каои до сада овоме Друштву поклонити 100 литара вина које ће се точити на Чајанки а у корист овог Друштва, које ће добивени приход од продатог вина употребити за помагање сиротињњ Града Суботице.

Секретар
Жарко Вакањац

Председник Црвеног Крста
Др М. Аћимовић

18.
IAS, F:47. III 76/1938

СРЕСКИ ОДБОР
ДРУШТВА ЦРВЕНОГ КРСТА
Бр 136
3. III 1936 год.
СУБОТИЦА

Председнику општине и сенату града Subotice

Управни Одбор Друштва Црвеног Крста у Суботици doneo је још 1928. године на једној од својих седница одлуку, да се оснује фонд за подизање једног деџијег оправилишта на Палићу, које би у смислу друштвених правила било подешено тако, да у миру служи за опоравилиште слабунјаве суботичке деце, а за време рата, да се може пробратити у војну болницу и служити за смештај извесног броја ранјеника и бољесника.

У сврху подизања овакве једне установе која ће бити не само од непровенјиве користи сиромашном суботичком грађанству него и служити на част вароши, одбор је већ прикупео земашну суму од преко 100 000 динара, коју држи на приплоду код Градске штедионице, а прикупео би и више, да није под тежким околностима и економским приликама, које последњих година владају, био принуђен да месној сиротинји свакодневно указује своју помоћ.

За остварење ове замисли, ова сума није ни приближно довољна, али се са њом већ може да приступи извршењу почетних радова, изградњи плана, паркирању, уређењу плаца итд., што у знатној мери има да појача интересовање месног грађанства, да Одбор у овом земашном подухвату помогне. Нарочито Одбор у том погледу очекује благонаклоност и помоћ варошке управе. Њено би било да одбору у ту сврху бесплатно уступи подесан плац на Палићу. Такав један плац који граду нијему не служи а као поручен би био за овакву установу, налази се на узвишици између купалишне плаже и Соколовца.

Ако би градска Управа била волјна да овај или евентуално који други плац који би за то био подеснији бесплатно уступи месном Одбору Друштва Црвеног Крста за горњу сврху, молим да се Одбор што скорје о томе извести а у исто време и да се од стране градске Управе одреди једна комисија која би са одређеним члановима овог Одбора изашла на лице места и прегледала које би место са хигијенског и здравственог гледишта за овај посао било најподесније.

Одбор се нада да ће г. Председник општине и градски сенат прихвати ову његову молбу и повољно је решити.

Са одличним поштовањем

Секретар
Жарко Вакањац

Председник Црвеног Крста
др Миодраг Аћимовић

19.
IAS, F:57.203/1938

СРЕСКИ ОДБОР
ДРУШТВА ЦРВЕНОГ КРСТА
Бр 356
31. XII 1937 год.
СУБОТИЦА

SRESKOM NAČELNIKU
SUBOTICA

Čast nam je izvestiti Sresko načelstvo, da smo pozivom na član 32 tačka 7 Zakona o Društvu Crvenog Krsta Kraljevine Jugoslavije danas pod gornjim brojem uputili pismenu molbu Pretsedniku Opštine grada Subotice i umolili ga, da u budžet Opštinskog poglavarstva za narednu 1938 godinu unese izvesnu sumu na ime pomoći Crvenim Krstu, koja će se u celosti upotrebiti za društvene fondove za izvršenje zadataka Crvenog Krsta, a naročito za Fond prve pomoći mesnoj sirotinji.

Molimo načelstvo, da ovoj molbi izađe u susret i da sa svoje strane skrene pažnju Savetu grada Subotice za izvršenje ovog zadatka, koji je propisan Zakonom o Crvenom Krstu kao i na obavezu da se po njemu postupi.

predsednik Crvenog krsta
Dr Miodrag Aćimović

20.
IAS, F:60.2526/1941

Szabadkai városi
katonai
parancsnokság.

A Magyar Vöröskereszt Központi Irodájának,

B u d a p e s t
VIII.,Baross-utca

A 4298/1941.számú megkeresésére közlöm:

Helység neve: Szabadka sz. kir. város		
Van-e vöröskereszt fiókegylet ?	igen	Szabadkai Járási Vöröskereszt Egyesület
Jelenlegi vezetőjének neve állása, címe	Dr. Atyimovics Miodrag jogakadémiai tanár /ismeretlen helyen tartózkodik/	
Nemzethűségi stb. szempontból nem esik-e kifogás alá?	kifogás alá esik	
Ha igen,kit jelölt ki a járási katonai parancsnokság a vöröskereszt ügyeinek vezetésére? Ennek neve és címe:	Dr. Sántha György ny. kórházi főorvos Szabadka, I. kör, Lenkey u. lakost. Nevezett a helyi Vöröskereszt fiókegyleti utolsó magyar elnöke volt 1918-ban.	
Milyen ingatlan vagyonnal rendelkezik az ottani vöröskereszt fiókegylet	ingatlan vagyona nincs	
Készpénzvagyona:	van	696 Pengő
Takarékbetétben:	van	90,199 Dinár, 25 para
Ezek kinél őriztetnek:	Városi Takarékpénztár Szabadka	
Van-e mentőautója, hány?	van	egy drb.
Egyéb vagyona, /mint pl. kórházi felszerelések,hordágyak, mentőfelszerelések, berendezési tárgyak, műtőfelszerelések, stb./	van	csatolt leltár szerint

Szabadka, 1941.....1941. évi... május.....hó 31.-n

aláírás.
városi katonai parancsnok.

J e g y z ő k ö n y v

Szabadkán 1941.július 19.-én délután ½ 6 órakor a Magyar Vörös-Kereszt Egylet alakuló gyűlésén.

Dr. Mezey István szervező orvos üdvözli a megjelenteket s a gyűlést megnyitja, majd bejuttatja Mauks Márta központi szervező, délvidéki főnökasszonyt, aki átveszi az elnöklést s ismerteti a Magyar Vörös-Kereszt Egylet szabadkai megalakulásának szükségét és felhívja a jelenlevőket, hogy a megalakulást mondják ki és a tisztikart válasszák meg.

A jelenlevők egyhangúlag hozott határozattal kimondták, hogy a Magyar Vörös-Kereszt -Egyletet Szabadkán megalakítják s elnöknek egyhangúlag és nagy lelkesedéssel Bittó Dezső tábornokot, Szabadka város katonai parancsnokát választották meg. A többi tisztségekre is egyhangúlag ejtették meg a választást és pedig a következőképpen:

Ügyvezető elnök: Dr. Mezey István orvos

Női társelnök: Szávits Szilárdné

Főorvos: Dr.Fekete László orvos

Titkár: Lépes Mihályné

A délvidéki főnökasszony javaslatára választmányi tagokul, megválasztottak az összes megjelent hölgyek és urak, névszerint a következők: Balázs Imréné, Dr.Békeffy György, Dr. Békeffy Györgyné, Dr.Britvich Józsefné, Czéhner Andorné, Dr. Dekker Endréné, Decsy Jenőné, Emich Jánosné, Erdélyi Antalné, Fehér Ferencné, Dr. Fekete Lászlóné, Gábor Béla, Gritzbauch Walterné, Ivkovics Jánosné, Kapamadzsia Konstantinné, Dr. Kengyelác Milivojné, Dr.Kovács Sztrikó Imréné, Kriszháber Jenőné, Ognyanov Péterné, Dr.Pavlovics Milosné, Pletl Antalné, Dr. Prokesch Mihályné, Prokesch Ilona, Dr. Reisz Elekné, Dr. Révffy Lajos, Dr.Révffy Lajosné, Dr.Ruby Gyula, Dr.Singer Béláné, Dr Vidákovich Ferencné, Dr. Veréb Gyula, Dr. Veréb Gyuláné, Vértessy Béláné, Dr. Vojnich Istvánné.

A választások megtörténte után Mauks Márta délvidéki főnökasszony ismertette a Magyar Vöröskereszt célját és működési körét. Bejelentette, hogy az egyesület a legrövidebb időn belül 2 hetes házi ápolónői tanfolyamot rendez az egyesület Bem utca 14. számú épületében, amelyre bárki jelentkezhetsen, a jugoszláviai ápolónői tanfolyamot végzettek átkepző tanfolyamon átminősítik és igazolványaikat magyar igazolványokra kicserélik.

A gyűlés kimondotta, hogy a most megalakult Magyar Vörös-Kereszt Egylet jogutódja a volt Szabadkai Jugoszláv Vörös-Kereszt Egyletnek és így annak minden ingó és ingatlan vagyona a most megalakult Egyesület tulajdonába ment át. Az egyesület átvette a volt szabadkai Vörös-Kereszt Egylet vagyonát ami a következőkből áll:

- 2 drb. zöldposztóval bevont világosbarna szekrény
- 22 drb. tonett szék
- 1 drb. 3 ajtos világosbarna szekrény
- 1 drb. zöldposztóval bevont íróasztal

- 1 drb. karosszék
- 1 drb. mosdó
- 1 drb. fogas
- 2 drb. hordágy
- 57 drb. gyűjtő persely
- 16 drb. fehér ág
- 8 drb. hálószekrény
- 2 drb. mosdó
- 6 drb. gyapjútakaró
- 15 drb. párna tollal
- 9 drb. üres párnatok
- 13 drb. lepedő
- 17 drb. párnahuzat
- 12 drb. törülköző

Az Önkéntes Tűzoltó és Mentő Egyesület damjanich-utcai garázsában egy Dods gyártmányú mentő autó.

A Városi Takarékpénztárnál 8111/56 betétkönyvön D. 96.75
7786/393. D. 90102.5

A Bem utca 14 számú ház.

Szávics Szilárdné ismertette a Bem utcai ház és az autómobil jogi helyzetét. A Bem utca 14.számú házat a volt "Stvaranje" /:Alkotás:/ szabadkai szabadkőműves páholy még 1940.-ben amikor az egyesület szabad elhatározásából feloszlott jegyzőkönyvi határozattal a Vöröskereszt Egyletnek ajándékozta. Az akkori Vörös-Kereszt Egylet az épületet birtokába is vette, de a tulajdonjog telekkönyvi átírása még nem történt meg. Az épületnek a Vörös-Kereszt javára való telekkönyvi átírása kérdésében többen felszólaltak, amire Mauks Márta délvidéki főnökasszony kijelentette, hogy folyó hó 24-én újra Szabadkára jön ez ügy végleges rendezése végett.

Az Önkéntes Mentő és Tűzoltó Egyesület garázsában levő autómobil a volt szabadkai Vörös Kereszt Egylet Szabadka sz.k.városnak használatra a város és környéki mentőszolgálat teljesítésére írásban kötött szerződési feltételekkel adta át a Vörös-Kereszt Egylet azzal, hogy az Egyesület adja az üzemi anyagot, fedezi az eseti javításokat, Szabadka városa adja a garázst, a személyzetet, az autó jövedelme a Vörös-Kereszt Egyletet illeti meg, amivel a Mentő Egyesület időnként elszámol. Az elszámolás már hónapok óta nem történt meg. A gyűlés elhatározta, hogy az autómobil ügyet is 24.-én a délvidéki főnökasszonnyal együttesen fogja az Egyesület rendezni.

A délvidéki főnökasszony megköszönte a megjelenteknek az érdeklődést s a gyűlést berekesztette.

szervező orvos

Kmft.

délvidéki főnökasszony elnök

22.

IAS, F:60.12804/1941

Szabadka városi katonai parancsnoksága.

1941 VII. 24.

P. 12801 /1941 eü. szám.

Tárgy: A zöldkereszt városi egészségvédelmi szolgálat.

H I R D E T M É N Y

Szabadka, 1941 július hó 23-án

Felhívom a lakosság figyelmét arra, hogy a Zöldkereszt városi egészségvédelmi szolgálat f. hó 23-án a Mikes ucca 2 szám alatti házában megkezdte működését a következő ingyenes orvosi tanácsadási órákkal és pedig:

Csecsemő és kisgyermekeknek, terhez anyáknak

Hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d.u. ½ 5-6 óráig

Tüdőbetegeknek

Hétfőn, szerdán és pénteken reggel ½ 8-9 óráig

Bőr és nemibetegeknek

Férfiaknak: Hétfőn, szerdán és pénteken

Nőknek: Kedden, csütörtökön és szombaton d.u. ½ 4-5 óráig

Erről értesül a Szabadkai "Hírlap" ez év július hó 27, 29 és 31 számában jelentesse

meg.

m. kir. tisztiorvos
parancsnok
eü. Előadó

városi katonai

23.
IAS, F:60.22044/1941

utca 36.

Budapest,Nürnberg

1941,szeptember 22.

Mélyen tisztelt Polgármester Úr !

Engedje meg,hogy szíves figyemét felhívjam a Szabadkán /Lenkei-utca 7./
elnökletem alatt működő Orosz Vöröskereszt bizottságára.

Az Orosz Vöröskereszt /régi szervezet/ az emberbaráti tevékenységet a Magyar
Vöröskereszt Egylet hozzájárulásával fejti ki az egész országban.

Nagyon hálás lennék Önnék, ha támogatná ezt az emberbaráti működését
Szabadkán is, ahol sok szegény munkanélküli, munkaképtelen, agg, invalidus orosz
emigráns él. Ezek a szerencsétlen emberek csak az Orosz Vöröskereszt támogatásából
élnek.

A szabadkai bizottság h.elnöke : von Gersdorff György, /Pupinova-utca 21/, orosz
cári államtanácsos, volt orosz nemességi főmarsal.

Előre is legőszintébb köszönetet mondok melyen tisztelt Polgármester úrnak és
szíves üdvözléssel maradok:

gróf Széchenyi Mária

Nagyságos

Dr.Völgyi János úrnak,
Polgármester

Szabadka.

24.

IAS, F:60.21949/1941

J E G Y Z Ő K Ö N Y V

Felvétetett Szabadkán a tüzoltófőparancsnokság irodájában 1941 évi szeptember hó 15-ik napján a Magyar Vöröskereszt Egylet szabadkai kirendeltségének a Szabadka Városi Katonai Parancsnoksághoz 1941 július 28-án beadott 13.168/1941 számú kérelmében előadottak kivizsgálása tárgyában.

Jelen vannak alulírottak:

S t e r n h a r d t S á n d o r szabadkai Teréz tér 3 sz. alatti lakos gépkocsivezető az előtte ismertetett fenti ügydarabra vonatkozólag a következőket adja elő:

“1941 április 5-én hívtak be a jugoszláv uralom alatt katonai szolgálatra, és mint gépkocsivezetőt a tüzoltó parancsnokságon /:Damjanich-utca 55 sz. alatt:/ garazsirozott vöröskeresztes mentőautóhoz osztottak be szolgálat tételre.

1941 április 8-án hajnalban 1 órakor azt a parancsot kaptam, hogy azonnal töltsen fel üzemanyaggal a vörös-kereszt tulajdonát képező “Crveni krszt Szubotica” felirású "Dodzs" gyártmányú mentőautót. A parancsnak elegett kellett tennem. Hajnali 2 órakor a szabadkai Vöröskereszt Egyesület elnöke, aki Atyimovity nevű jogi fakultási dékán volt - lakása elé /: Halasi ut:/ kellett állnom. Nevezett Vöröskereszt Egyesületi elnök családjával együtt beszállt a kocsiba magukkal hozván értéktárgyaikat is és parancsot adott hogy öt családjával együtt szállítsam le Belgrádtól nyugatra 14 km. eső Szurcsin nevű községbe. A parancsot teljesítettem es a megadott helyre ugyanaznap délelőtt 11 órakor érkeztünk meg. Itt azt a parancsot adta hogy várjam meg mig ő a jugoszláv minisztériummal érintkezésbe lép további utasítás kikérése céljából.

Én azzal az ürüggyel kértem engedélyt Atyimovity elnök urtól az autóval való eltávozásra, hogy Zimonyba lakó rokonaimat szeretném megnézni nem e történt a légi támadáskor valami bajuk, s így a kocsit visszahoztam Szabadkára, és azt újra a városi tüzoltófőparancsnokságon adtam le.

A beadvány azon állítása, hogy a kocsi az önkéntes tüzoltóságnál teljesített volna szolgálatot nem felel meg a valóságnak, mert az a jugoszláv Vöröskereszt elnökének

szökése előtt is a tűzoltó főparancsnokságon /:Damjanich-utca 55 sz. alatt:/ volt elhelyezve, és én is ugyanoda hoztam vissza azt.

Igaz, hogy nagyszombat reggelén a szabadkai vasúti-híd robbantásánál megsebesült Tamási urat hajnali 3 órakor a fenti mentőautóval én szállítottam be a városi kórházba, azonban a beadványt benyújtók elhallgatták azt, hogy ennél az útnál a jugoszláv hadsereg akarta a mentőautót magával vinni, azonban én életem kockáztatásával másodszer is megmentettem a fenti mentőautót úgy, hogy a kórházmögötti mezőkön bujtam el vele. Itt rejtőzködtem mindaddig míg a jugoszláv hadsereg utolsó menetoszlopa a várost el nem hagyta.

Ekkor a kocsival visszajöttem újra a tűzoltófőparancsnokságra, ahol már a magyar királyi honvédség részére álltam szolgálatba egészen április 16-ig, amikor a fenti autót Dr. Benedek Mihály székesfővárosi tűzoltóalparancsnok a Délvidékre kirendelt tűzoltó kiképzőkeretek parancsnokának adtam át.

Ezzel az ügyel kapcsolatba mást előadni nem tudok”.

Jegyzőkönyv lezárattott.

kmft.

gépkocsivezető.

szfőv. tűzoltóalparancsnok
Délvidék tűzoltó kiképzőkeret
parancsnoka.

hiv. tűzoltóparancsnok
mint jegyzőkönyvvezető

25.

IAS, F:68. V 333/1945

МЕСНИ ОДБОР ДРУШТВА ЦРВЕНОГ КРСТА
СУБОТИЦА

Број 301

Subotica, 24.feb.1944³¹⁸

Tehničkom odelejenju

Grada Subotice

Molim da se zgrada Mesnog odbora Crvenog Krsta, Subotica, Šenoe ulica br. 14, koja je od bombardovanja nastradala, dovede u red, t.j. krov, zastakljivanje i ostalo.

Zgrada je potrebna za rad Crvenom Krstu.

Smrt Fašizmu – Sloboda Narodu!

Sekretar:

P-predsednik:

³¹⁸ Dokument je greškom datiran - 1944 a jasno je da je reč o 1945. godini.

ČELNI LJUDI SUBOTIČKOG CRVENOG KRSTA 1886-2006

	PRESEDNICI	PODPRESEDNICI	SEKRETARI	BROJ ČLANOVA
1886-1887	Aurel Janković		Jožef Sigeti	499
1887-1892	Lukač Vojnić st.			518
1894-	Jožef Piuković	Lazar Mamužić		
		Đula Birkaš		
1913	Bela Vermeš			
1914	udov. Mađar Đerđa			
1915-1918	Dr Karolj Biro	Dr Đerd Šanta		
1926-1941	Dr Miodrag Aćimović		Dušan Stojković	233 ³¹⁹
1930-		Melanija Manojlović		
1933-1935		Olga Ognjanov		5 stalnih, 133 redovnih 463 pomažućih
1939		Dr Vladeta Savić .		
1935-		Kosara Martinis	Žarko Vakanjac	498
1941	Bito Deže			
1942-1944	sup. dr Veldi Janoša	Margita Čajkaš		
1945-				
1946-	Dr Vladeta Savić		Žarko Vakanjac	
	Mara Ostan		Draginja Vukomanović	
	Klara Lendvai		Anica Horvatski	
	Ištvan Budai		Jelica Katančić	
	Klara First		Ruža Balaž	
	Marija Savić		Jovanka Milanković	
	Julka Belić		Milijan Maravić	
	Dr Vinko Perčić		Ivanka Georgijević	
	Dr Andrija Baš		Janos Tot Bagi	
	Dr Albert Zolnai		Lajko Zita	
	Đeno Andreković		Vlado Đorđević	
	Dr Pavle Vulović		Rumenka Grčki	
	Franjo Niderholcer		Zoltan Kujundžić	

³¹⁹ Toliko je bilo redovnih a 1286 pomažućih. Nevenka Bašić Palković, Subotički Crveni krst od 1918. do 1941., Subotički Crveni krst 1886-1986, Subotičke novine, Subotica 1986, st. 31

	Julka Simjanovski		Jelica Katančić	
	Mihajlo Pece		Antun Futo	
	Hilda Pisarov		Verica Vidaković	
	Voislav Veličković		Jelena Zrilić	
	Đeno Andreković		Jugoslav Jerković	
	Ilona Kakaš		Đula Lošonc	
	Irena Šturc		Mihajlo Pece	
	Prim. Dr Bogdan Ćulibrk		Mihajlo Pece	
	Ilona Kakaš		Mihajlo Pece	

др Владан Ђорђевић

ИЗ ИСТОРИЈАТА ЦРВЕНОГ КРСТА СРБИЈЕ

Двадесетпетог јануара, по старом календару, односно 6. фебруара по новом, 1876. године, на иницијативу др Владана Ђорђевића, угледног војног лекара, у Дворани београдске општине, основано је Српско друштво Црвеног крста. За првог председника изабран је Митрополит Михајло Јовановић, а Управу је чинило неколико угледних грађана тадашње Србије.

Након избора, Главни одбор обратио се Прогласом народу, излажући своје циљеве и дужности Друштва, позивајући грађане да се упишу у чланство и оснују пододборе у целој земљи. Први задатак новооснованог Друштва био је збрињавање избеглица које су долазиле због Херцеговачког устанка. У години оснивања, Српско Друштво Црвеног крста окупило је око 2000 чланова и основало је 35 пододбора у земљи.

Исте године, 24. марта 1876. године на иницијативу Српског друштва Црвеног крста Кнежевине Србије приступила је Женевским конвенцијама. Кнежевина Србија високо је ценила залагање Друштва у помоћи људима, а основни задатак тадашњег Црвеног крста био је помоћ војном санитету. Кнез Милан Обреновић одликовао је председника Црвеног крста Великим крстом Таковског реда, а 11. јуна 1876. године Међународни комитет Црвеног крста признао је Српско друштво Црвеног крста.

Рад Друштва био је усмерен на прикупљање новчаних и материјалних средстава, организовање болница, обуку добровољних болничарки, набавку санитетског материјала, ангажовању лекара и пружао велику помоћ војном санитету.

Без обзира на тешкоће и узастопне ратове, велики број рањеника, избеглица и све тешкоће кроз које је пролазио народ на овим просторима, хумана идеја Црвеног крста се ширила, тако да је 1885. године Српско друштво Црвеног крста имало 105 пододбора. у Српско-бугарским ратовима, Српско друштво Црвеног крста обављало је евакуацију и збрињавање рањеника са својих 45 санитетских возила, 37 покретних болница и санитетским возом. Српско друштво Црвеног крста је издејствовало да врховни командант Краљ Милан, дозволи транспорте европских друштава Црвеног крста преко Србије као помоћ за Бугарску, са којом је Србија била у рату, поштујући Женевску конвенцију.

Законским одредбама из 1896. године Друштво је постало аутономно, његов амблем је заштићен од злоупотреба, добијене су повластице на желеници, право на бесплатно коришћење телеграма, ослобођење од царинских дажбина, као и од свих такси од земаљских власти.

У првом светском рату Друштво је деловало у земљи и иностранству. Наиме, део Српског Друштва остао је у Београду и Крушевцу, седиште се преместило у Ниш, део се са војском и Владом евакуисао на Крф, а затим преко Италије у Швајцарску. Друштво је наставило рад 1918. године и већ 1920. године имало 40 пододбора и око 30.000 чланова. У то време велику помоћ народу преко Црвеног крста, пружали су наши исељеници. Српско друштво Црвеног крста одржало је 25. децембра 1921. године свој последњи годишњи скуп и своје тековине пренело је на свог наследника - Друштво Црвеног крста Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Црвени крст је и касније мењао име и зависности од имена државе у којој је постојало. Током другог светског рата Друштво је деловало под именом Друштво Црвеног крста Краљевине Југославије, а крајем 1944. године у свим републикама основани су главни одбори Црвеног крста.

У периоду распада бивше Југославије, Црвени крст Србије наставио је да остварује своје задатке збрињавајући велики број избеглица и расељених, дистрибуирајући помоћ од међународних донатора.